

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

ΑΝΑΡΤΗΤΕΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ

ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ

«Μέτρα αντιμετώπισης της ενεργειακής κρίσης και ενίσχυσης του διαθέσιμου εισοδήματος των πολιτών, μισθολογικές και φορολογικές διατάξεις, ρυθμίσεις για τον εξωδικαστικό μηχανισμό ρύθμισης οφειλών, συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις Δημοσίου, ρυθμίσεις για την Επιτροπή Εποπτείας και Ελέγχου Παιγνίων και βελτίωση του πλαισίου για τα παίγνια, ρυθμίσεις για την Εταιρεία Ακινήτων Δημοσίου Ανώνυμη Εταιρεία και λοιπές διατάξεις»

I. Γενικές Παρατηρήσεις

A. Το υπό συζήτηση και ψήφιση νομοσχέδιο, όπως το επεξεργάσθηκε η αρμόδια Διαρκής Επιτροπή Οικονομικών Υποθέσεων, αποτελείται από εκατόν είκοσι επτά (127) άρθρα, συμπεριλαμβανομένου του ακροτελεύτιου άρθρου, που ορίζει τον χρόνο έναρξης ισχύος των διατάξεων του νόμου, και ένα παράρτημα, διαρθρώνεται δε σε επτά (7) Μέρη (Α΄-Ζ΄).

Το Μέρος Α΄ (άρθρα 1-26), υπό τον τίτλο «Χορήγηση Οικονομικών Ενισχύσεων, Ρυθμίσεις για Οφειλές στη Φορολογική Διοίκηση, Τροποποιήσεις Εθνικού Τελωνειακού Κώδικα και λοιπές Φορολογικές Διατάξεις», αποτελείται από έξι Κεφάλαια (Α΄-ΣΤ΄).

Με το Κεφάλαιο Α΄ (άρθρα 1-2), υπό τον τίτλο «Σκοπός - Αντικείμενο», ορίζεται ο σκοπός (άρθρο 1) και το αντικείμενο (άρθρο 2) του Μέρους Α΄.

Με το Κεφάλαιο Β΄ (άρθρα 3-8), υπό τον τίτλο «Μέτρα για την Ενίσχυση της Στεγαστικής Πολιτικής και την Αύξηση του Αποθέματος Διαθέσιμων Ακινήτων», διευρύνονται τα εισοδηματικά κριτήρια για την καταβολή επιδότησης υπό τη μορφή επιστροφής ποσού ενός μισθώματος (άρθρο 3), παρέχεται επιδότηση υπό τη μορφή επιστροφής ποσού δύο μισθωμάτων σε εκπαι-

2

δευτικούς, ιατρούς και νοσηλευτές που υπηρετούν στην περιφέρεια (άρθρο 4), παρατείνονται οι υφιστάμενοι και τίθενται νέοι περιορισμοί για τη βραχυχρόνια μίσθωση ακινήτων (άρθρο 5), αυξάνεται το όριο του ακατάσχετου ποσού καταθέσεων σε τραπεζικούς λογαριασμούς για οφειλές φυσικών προσώπων (άρθρο 6), και θεσπίζεται το πρόγραμμα «Κατασκευάζω-Νοικιάζω» για την ανέγερση κατοικιών ή τη μετατροπή ακινήτων μη οικιστικής χρήσης σε κατοικίες, οι οποίες θα εκμισθώνονται μακροχρόνια (άρθρο 7), και παρέχονται σχετικά φορολογικά κίνητρα (άρθρο 8).

Με το Κεφάλαιο Γ´ (άρθρα 9-12) τροποποιούνται διατάξεις του Εθνικού Τελωνειακού Κώδικα (ν. 5222/2025) που αφορούν στην έγκριση εργασιών δόμησης μικρής κλίμακας για το Σύστημα Παρακολούθησης Επαγγελματικών Οχημάτων (άρθρο 9), το τέλος ταξινόμησης των υβριδικών επιβατικών αυτοκινήτων (άρθρο 10), τη βεβαίωση και είσπραξη του τέλους ταξινόμησης οχημάτων (άρθρο 11), και τις παραβάσεις και τα πρόστιμα σχετικά με τα οχήματα (άρθρο 12).

Με το Κεφάλαιο Δ´ (άρθρα 13-15), υπό τον τίτλο «Ρυθμίσεις για τον εξωδικαστικό μηχανισμό ρύθμισης οφειλών», τροποποιούνται διατάξεις του ν. 4738/2020 που αφορούν στη μείωση του ελάχιστου ορίου οφειλών για την ένταξη στον εξωδικαστικό μηχανισμό ρύθμισης οφειλών (άρθρο 13), τη δυνατότητα διάσωσης της κύριας κατοικίας με εκποίηση των λοιπών ακινήτων στο πλαίσιο του εξωδικαστικού μηχανισμού (άρθρο 14), τη συνέχιση εκτοκισμού των απαιτήσεων του πιστωτή σε περίπτωση απώλειας της ρύθμισης της σύμβασης αναδιάρθρωσης και την εκτελεστότητα της σύμβασης αναδιάρθρωσης (άρθρο 15).

Με το Κεφάλαιο Ε´ (άρθρα 16-23), υπό τον τίτλο «Μέτρα Οικονομικής Ενίσχυσης και λοιπές Φορολογικές Ρυθμίσεις», χορηγείται έκτακτη οικονομική ενίσχυση σε οικογένειες με παιδιά (άρθρο 16), διευρύνονται τα εισοδηματικά κριτήρια για την καταβολή της οικονομικής ενίσχυσης ευάλωτων κοινωνικών ομάδων (άρθρο 17), και ρυθμίζονται ζητήματα άρσης κατασχέσεων τραπεζικών λογαριασμών για οφειλές προς τη Φορολογική Διοίκηση (άρθρο 18), τμηματικής καταβολής ληξιπρόθεσμων οφειλών προς τη Φορολογική Διοίκηση σε έως 72 δόσεις (άρθρο 19), επιστροφής του Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης αγροτικού πετρελαίου (άρθρο 20), εφαρμογής του ειδικού τιμολογίου ηλεκτρικής ενέργειας «ΓΑΙΑ» (άρθρο 21), τμηματικής καταβολής ληξιπρόθεσμων οφειλών προς Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης σε έως 72 δόσεις (άρθρο 22) και προθεσμιών που αφορούν την Επιτροπή Εξώδικης Επίλυσης Φορολογικών Διαφορών (άρθρο 23).

Το Κεφάλαιο ΣΤ΄ του Μέρους Α΄ (άρθρα 24-26) περιλαμβάνει τις εξουσιοδοτικές (άρθρο 24), τελικές (άρθρο 25) και μεταβατικές (άρθρο 26) διατάξεις του Μέρους αυτού.

Το Μέρος Β΄ (άρθρα 27-46), υπό τον τίτλο «Συνταξιοδοτικές Ρυθμίσεις», αποτελείται από τρία Κεφάλαια (Α΄-Γ΄).

Με το Κεφάλαιο Α΄ (άρθρα 27-29), υπό τον τίτλο «Γενικές Διατάξεις», ορίζονται ο σκοπός (άρθρο 27), το αντικείμενο (άρθρο 28) και το πεδίο εφαρμογής (άρθρο 29) του Μέρους Β΄ του νομοσχεδίου.

Με το Κεφάλαιο Β΄ (άρθρα 30-44), υπό τον τίτλο «Συνταξιοδοτικές διατάξεις», τροποποιούνται διατάξεις του Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων ως προς τον συντάξιμο μισθό πολιτικών υπαλλήλων και λειτουργών, οι οποίοι υπάγονται στην παρ. 3 του άρθρου 4 του ν. 4387/2016 (άρθρο 30), τον υπολογισμό της σύνταξης πολιτικών υπαλλήλων και λειτουργών που αποβιώνουν στην υπηρεσία (άρθρο 31), τον συντάξιμο μισθό των στρατιωτικών που υπάγονται στην παρ. 3 του άρθρου 4 του ν. 4387/2016 (άρθρο 32), και τον υπολογισμό της σύνταξης στρατιωτικού που απεβίωσε στην υπηρεσία (άρθρο 33). Περαιτέρω, εισάγεται διάταξη ως προς τον κανονισμό της σύνταξης δημοσίων λειτουργών ή υπαλλήλων, θυμάτων τρομοκρατικών ενεργειών ή άλλου εγκλήματος βίας (άρθρο 34), διάταξη περί υπολογισμού του επιδόματος αναπηρίας (άρθρο 35), διάταξη για τον εκ νέου ορισμό του βασικού μισθού για τα στελέχη των Ενόπλων Δυνάμεων και των Σωμάτων Ασφαλείας ως βάσης υπολογισμού σύνταξης σύμφωνα με τον Κώδικα Πολεμικών Συντάξεων και τον Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων (άρθρο 36), και διάταξη για την ετήσια αύξηση των συντάξεων των προσώπων της παρ. 3 του άρθρου 4 του ν. 4387/2016 που υπάγονται στα άρθρα 5, 6, 9 και 10 του ν. 2084/1992, όταν δεν υπερτερεί ο υπολογισμός βάσει του Κώδικα Πολεμικών Συντάξεων (άρθρο 37). Εξ άλλου, συμπεριλαμβάνονται στην παρ. 3 του άρθρου 4 του ν. 4387/2016 οι παθόντες σιδηροδρομικοί υπάλληλοι (άρθρο 38) και ορίζεται ο συντάξιμος μισθός τους (άρθρο 39). Εν συνεχεία, τροποποιείται διάταξη του Κώδικα Πολεμικών συντάξεων περί αποδοχών (άρθρο 40), ορίζεται η μη αναζήτηση αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών συντάξεων τα οποία προέκυψαν λόγω εσφαλμένης μηχανογραφικής εκκαθάρισης (άρθρο 41), τροποποιείται διάταξη του ν. 5039/2023 σχετικά με την καταβολή ειδικής σύνταξης στην οικογένεια όσων απεβίωσαν στο σιδηροδρομικό δυστύχημα των Τεμπών, σε περίπτωση που ο αποβιώσας ήταν χήρος ή διαζευγμένος χωρίς τέκνα (άρθρο 42), αυξάνεται το όριο ηλικίας των τέκνων που λαμβάνουν σύνταξη αιτία θανάτου των προσώπων της παρ. 3 του άρθρου 4 του ν. 4387/2016 (άρθρο 43), και τροποποιείται διάταξη του ν. 2079/1992 σχετικά με τη διαβίβαση αίτησης υπερήλικα για τη λήψη ε-

4

πιδόματος Κοινωνικής Αλληλεγγύης Ανασφάλιστων Υπερηλίκων, σε περίπτωση απόρριψης της αίτησης κατά τις διατάξεις των ν.δ. 4377/1964 και 4378/1964 (άρθρο 44).

Με το Κεφάλαιο Γ΄ (άρθρα 45-46) εισάγονται εξουσιοδοτικές (άρθρο 45) και καταργούμενες διατάξεις (άρθρο 46) του Μέρους Β΄ του νομοσχεδίου.

Το Μέρος Γ΄ (άρθρα 47-58), υπό τον τίτλο «Μισθολογικές Ρυθμίσεις», αποτελείται από τρία Κεφάλαια (Α΄-Γ΄).

Με το Κεφάλαιο Α΄ (άρθρα 47-48) ορίζεται ο σκοπός (άρθρο 47) και το αντικείμενο (άρθρο 48) του Μέρους Γ΄ του νομοσχεδίου.

Με το Κεφάλαιο Β΄ (άρθρα 49-56), υπό τον τίτλο «Μισθολογικές προσαυξήσεις, εισαγωγικό μισθολογικό κλιμάκιο Δικαστικών Υπαλλήλων κλάδου ΠΕ Τεκμηρίωσης και Επικουρίας Δικαστικού Έργου, Ανώτατο όριο αποδοχών μελών συνταγματικά κατοχυρωμένων Ανεξάρτητων Αρχών και άλλες μισθολογικές ρυθμίσεις», τροποποιείται διάταξη του ν. 2521/1997 σχετικά με τη διαρρύθμιση μισθολογικών προαγωγών δικαστικών λειτουργιών (άρθρο 49), διάταξη του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων ως προς τη μισθολογική κλίμακα των δικαστικών Υπαλλήλων του κλάδου ΠΕ Τεκμηρίωσης και Επικουρίας Δικαστικού Έργου (άρθρο 50), διατάξεις του ν. 4354/2015 ως προς τη διατήρηση μισθολογικού κλιμακίου υπαλλήλων με σχέση εργασίας Ιδιωτικού Δικαίου Αορίστου Χρόνου μετά την υποβολή αίτησης συνταξιοδότησής τους (άρθρο 51) και ως προς το ανώτατο όριο αποδοχών των Προέδρων, Αντιπροέδρων και μελών των συνταγματικά κατοχυρωμένων Ανεξάρτητων Αρχών (άρθρο 52), και εισάγεται διάταξη για τη χορήγηση μηνιαίου ποσού για την εξομάλυνση της προσωπικής διαφοράς (άρθρο 53). Περαιτέρω, τροποποιείται διάταξη του ν. 4622/2019 αναφορικά με τις αποδοχές του προσωπικού της Προεδρίας της Κυβέρνησης (άρθρο 54), του ν. 4354/2015 για την υπαγωγή του προσωπικού της Προεδρίας της Δημοκρατίας στο πεδίο εφαρμογής του (άρθρο 55) και του ν. 4472/2017 περί αποδοχών Αρχιερέων της Εκκλησίας της Ελλάδος (άρθρο 56).

Με το Κεφάλαιο Γ΄ (άρθρα 57-58) εισάγονται εξουσιοδοτικές (άρθρο 57) και καταργούμενες διατάξεις (άρθρο 58) του Μέρους Γ΄ του νομοσχεδίου.

Το Μέρος Δ΄ (άρθρα 59-70), υπό τον τίτλο «Εκσυγχρονισμός και βελτίωση της αποτελεσματικότητας της Επιτροπής Εποπτείας και Ελέγχου Παιγνίων - Τροποποίηση ν. 3229/2004, ν. 4002/2011, ν. 4141/2013 και Κώδικα Φορολογίας Περιουσίας», αποτελείται από δύο Κεφάλαια (Α΄-Β΄).

Με το Κεφάλαιο Α΄ (άρθρα 59-69), υπό τον τίτλο «Βελτίωση πλαισίου λειτουργίας, εποπτείας και κυρώσεων για τα παίγνια», τροποποιείται διάταξη του ν. 3229/2004 ως προς τη σύσταση οργανικών θέσεων στην Επιτροπή Ε-

ποπτείας και Ελέγχου Παιγνίων (άρθρο 59), και εισάγεται διάταξη για την μετάταξη στην ανωτέρω Επιτροπή των υπαλλήλων που υπηρετούν με απόσπαση σε αυτή (άρθρο 60). Εν συνεχεία, τροποποιείται διάταξη του ν. 3229/2004 σχετικά με τις αρμοδιότητες της Επιτροπής Εποπτείας και Ελέγχου Παιγνίων (άρθρο 61), καθώς και διατάξεις του ν. 4002/2011 περί Κανονισμών της Επιτροπής Εποπτείας και Ελέγχου Παιγνίων (άρθρο 62), περί υποχρεώσεων, απαγορεύσεων και στοιχείων παικτών (άρθρο 63), περί κατασχεμένων χρημάτων παικτών (άρθρο 64), περί συμψηφισμού προκαταβλητέων ετήσιων τελών λειτουργίας καταστημάτων διεξαγωγής παιγνίων με μελλοντικά προκαταβλητέα ετήσια τέλη σε περίπτωση υποχρεωτικής αναστολής λειτουργίας καταστήματος διεξαγωγής παιγνίων, χωρίς υπαιτιότητα του φορέα εκμετάλλευσης (άρθρο 65), περί διοικητικών κυρώσεων σε περίπτωση παράνομης διοργάνωσης και διεξαγωγής παιγνίων (άρθρο 66), και περί ποινικών κυρώσεων σε περίπτωση παράνομης διοργάνωσης, διεξαγωγής ή συμμετοχής σε παίγνια (άρθρο 67). Περαιτέρω, τροποποιείται διάταξη του ν. 4141/2013 και ορίζονται οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες τα Μέλη του Σώματος Ελεγκτών Παιγνίων ενεργούν ως ειδικοί ανακριτικοί υπάλληλοι (άρθρο 68) και διάταξη του, κυρωθέντος διά του ν. 5219/2025, Κώδικα Φορολογίας Περιουσίας σχετικά με τη φορολόγηση κερδών συγκεκριμένων τυχερών παιχνιδιών (άρθρο 69).

Με το Κεφάλαιο Β´ (άρθρο 70) εισάγονται οι καταργούμενες διατάξεις του Μέρους Δ´ του νομοσχεδίου.

Το Μέρος Ε´ (άρθρα 71-104), υπό τον τίτλο «Λοιπές Διατάξεις Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών», αποτελείται από τέσσερα Κεφάλαια (Α´-Δ´).

Με το Κεφάλαιο Α´ (άρθρα 71-75) τροποποιούνται διατάξεις του ν. 5092/2024 («Όροι αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας στις παραθαλάσσιες περιοχές») και, συγκεκριμένα, ρυθμίζονται ζητήματα σύνθεσης των πρωτοβάθμιων επιτροπών καθορισμού αιγιαλού και παραλίας (άρθρο 71), παραχώρησης απλής χρήσης τμήματος αιγιαλού και παραλίας σε όμορη επιχείρηση ή σωματείο (άρθρο 72), εξ αποστάσεως διαπίστωσης παραβάσεων σε αιγιαλό ή παραλία (άρθρο 73), επιβολής διοικητικών κυρώσεων για παράβαση του ανωτέρω νόμου από επιχειρήσεις που επλήγησαν από την κακοκαιρία «Daniel» (άρθρο 74), και τίθενται μεταβατικές ρυθμίσεις για την παραχώρηση απλής χρήσης τμήματος αιγιαλού και παραλίας σε όμορη επιχείρηση ή σωματείο για το έτος 2026 (άρθρο 75).

Το Κεφάλαιο Β´ (άρθρα 76-77) περιλαμβάνει διατάξεις για την «Εταιρεία Ακινήτων Δημοσίου Α.Ε.» και, συγκεκριμένα, ρυθμίσεις για την προστασία και τη διαχείριση των ακινήτων της (άρθρο 76), και για τον προσυμβατικό έ-

λεγχο των συμβάσεων αξιοποίησης των περιουσιακών στοιχείων της (άρθρο 77).

Με το Κεφάλαιο Γ´ (άρθρα 78-101), υπό τον τίτλο «Δημοσιονομικές και λοιπές Διατάξεις», θεσπίζεται εξουσιοδοτική διάταξη για την κατάργηση Ειδικών Λογαριασμών (άρθρο 78), ορίζεται ειδική διαδικασία διαχείρισης του Πολυετούς Δημοσιονομικού Προγραμματισμού (άρθρο 79), τροποποιείται ο κρατικός προϋπολογισμός ως προς τις πιστώσεις του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών (άρθρο 80), και ρυθμίζονται ζητήματα εγγραφής πιστώσεων των Ανεξάρτητων Διοικητικών Αρχών (άρθρο 81), χορήγησης και επιστροφής χρηματικών προκαταβολών σε προμηθευτές ηλεκτρικής ενέργειας (άρθρο 82), εξόφλησης λογαριασμών ηλεκτρικής ενέργειας από φορείς της Γενικής Κυβέρνησης (άρθρο 83), επιχορήγησης του Ενιαίου Διαβαθμιδικού Συνδέσμου Νομού Αττικής για την εξόφληση οφειλών του (άρθρο 84), συστέγασης υπηρεσιών σε παραμεθόριες και νησιωτικές περιοχές (άρθρο 85), σύστασης τέταρτης θέσης Υποδιοικητή στην ΑΑΔΕ (άρθρα 86-87), εποπτείας της εφαρμογής των διατάξεων για την πρόληψη και την καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (άρθρο 88) και επιβολής των σχετικών προστίμων (άρθρο 89), ορισμού των τελών και δικαιωμάτων που εισπράττει η «Ανώνυμος Εταιρεία Διώρυγος Κορίνθου» (άρθρο 90), εφαρμογής της Οδηγίας (ΕΕ) 2025/1442 (άρθρο 91), υποβολής απολογιστικής έκθεσης από δημόσιες επιχειρήσεις (άρθρο 92), παρουσίας, καθώς και διαγωνισμών και συμβάσεων που διαχειρίζεται η «Ελληνική Εταιρεία Συμμετοχών και Περιουσίας Α.Ε.» (άρθρο 93), εναλλακτικής φορολόγησης του εισοδήματος προσώπων που μεταφέρουν τη φορολογική κατοικία τους στην Ελλάδα (άρθρο 94), μόνιμης εγκατάστασης αλλοδαπών επιχειρήσεων στην Ελλάδα (άρθρο 95), φορολογικής μεταχείρισης αμοιβών που καταβάλλονται σε φυσικά πρόσωπα λόγω συμμετοχής τους στην πρόσθετη απόδοση που επιτυγχάνουν αλλοδαποί οργανισμοί εναλλακτικών επενδύσεων (άρθρο 96), φορολογικής μεταχείρισης αλλοδαπών οργανισμών εναλλακτικών επενδύσεων (άρθρο 97), εφαρμογής του ειδικού καθεστώτος καταβολής του ΦΠΑ κατά τον χρόνο είσπραξης της αντιπαροχής (άρθρο 98), διαγραφής οφειλών ν.π.δ.δ. προς υπό ειδική εκκαθάριση πιστωτικά ιδρύματα (άρθρο 99), παράτασης της σύμβασης παροχής υπηρεσιών του Κέντρου Εξυπηρέτησης Φορολογουμένων της ΑΑΔΕ (άρθρο 100), καθώς και της προθεσμίας μετατροπής σε ευρώ οφειλών από δάνεια σε ελβετικό φράγκο (άρθρο 101).

Το Κεφάλαιο Δ´ του Μέρους Ε´ (άρθρα 102-104) περιλαμβάνει τις εξουσιοδοτικές (άρθρο 102), τελικές (άρθρο 103) και μεταβατικές (άρθρο 104) διατάξεις του Μέρους αυτού.

Το Μέρος ΣΤ´ (άρθρα 105-126), υπό τον τίτλο «Λοιπές Διατάξεις», αποτελείται από τρία Κεφάλαια (Α´-Γ´).

Με το Κεφάλαιο Α´ (άρθρα 105-119), υπό τον τίτλο «Διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών», τροποποιούνται διατάξεις του ν. 2682/1999 ως προς την αποζημίωση των Ελεγκτών Εναέριας Κυκλοφορίας σε περίπτωση τοκετού ή λοχείας (άρθρο 105) και τον υπολογισμό ειδικής αποζημίωσης ελεγκτών εναέριας κυκλοφορίας της Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας (άρθρο 106), και διάταξη του ν. 2912/2001 σχετικά με την αποζημίωση των ελεγκτών εναέριας κυκλοφορίας συνεπεία οριστικής απώλειας ειδικότητας για λόγους υγείας, θανάτου ή αντικειμενικής αδυναμίας άσκησης καθηκόντων (άρθρο 107).

Περαιτέρω, τροποποιούνται διατάξεις του π.δ. 8/2004 ως προς το πεδίο εφαρμογής του (άρθρο 108), τις προϋποθέσεις καταβολής αποζημίωσης σε όσους υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του συνεπεία οριστικής απώλειας ειδικότητας ή λόγω θανάτου (άρθρο 109), τη διαπίστωση απώλειας ειδικότητας για λόγους υγείας (άρθρο 110), την Επιτροπή για τη διαπίστωση της αντικειμενικής αδυναμίας άσκησης καθηκόντων ειδικότητας του Ελεγκτή Εναέριας Κυκλοφορίας και για την αναγνώριση αποζημίωσης λόγω θανάτου (άρθρο 111), την καταβολή αποζημίωσης λόγω θανάτου Ελεγκτή Εναέριας Κυκλοφορίας (άρθρο 112), τη διαδικασία αναγνώρισης δικαιώματος αποζημίωσης λόγω θανάτου (άρθρο 113), τον προσδιορισμό του ποσού αποζημίωσης (άρθρο 114) και τη διαδικασία σε σχέση με τα ποσά αποζημίωσης που δεν διατέθηκαν σε δικαιούχους (άρθρο 115). Περαιτέρω, παρέχεται δυνατότητα σύντμησης ή τροποποίησης των εγκεκριμένων προθεσμιών έργων που συγχρηματοδοτούνται από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (άρθρο 116), διά τροποποίησης με τον ν. 5209/2025 της δυνατότητας σύναψης ή παράτασης συμβάσεων εργασίας ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου για την αντιμετώπιση των αναγκών του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών (άρθρο 117), διά τροποποίησης του ν. 5264/2025 και παροχή εξουσιοδότησης στον Υπουργό Υποδομών και Μεταφορών για παράταση προθεσμιών, μεταξύ άλλων, του μεταβατικού πλαισίου των Μητρώων Μελετητικών Επιχειρήσεων Δημοσίων και Ιδιωτικών Έργων, και Εργοληπτικών Επιχειρήσεων Δημοσίων Έργων (άρθρο 118), και διά τροποποίησης του ν. 4412/2016 και παροχή εξουσιοδότησης στον Υπουργό Υποδομών και Μεταφορών για την έγκριση των τεχνικών προδιαγραφών εκπόνησης μελετών για τις συμβάσεις έργων (άρθρο 119).

Με το Κεφάλαιο Β´ (άρθρα 120-125), υπό τον τίτλο «Λοιπές Διατάξεις», παρατείνεται η προθεσμία απασχόλησης προπονητών αναλόγως της άδειας άσκησης επαγγέλματος που κατέχουν (άρθρο 120), διορθώνεται το τοπο-

γραφικό διάγραμμα που αφορά την παραχώρηση του γηπέδου καλαθοσφαίρισης του «Σταδίου Ειρήνης και Φιλίας» (άρθρο 121), αυξάνονται οι δικαιούχοι της αποζημίωσης ειδικού σκοπού του Εθνικού Προγράμματος Πρόληψης «Σπύρος Δοξιάδης» (άρθρο 122), θεσπίζεται οικονομική ανταμοιβή για το ένστολο προσωπικό της Ελληνικής Αστυνομίας στο πλαίσιο της πράξης «Ενίσχυση πρώτων ανταποκριτών» (άρθρο 123), και παρατείνονται οι προθεσμίες των άρθρων 16 του ν. 5229/2025 (άρθρο 124) και 20 παρ. 1 του ν. 5086/2024 (άρθρο 125).

Το Κεφάλαιο Γ' (άρθρο 126) περιλαμβάνει τις τελικές διατάξεις του Μέρους ΣΤ'.

Τέλος, με το Μέρος Ζ' (άρθρο 127) ορίζεται η έναρξη ισχύος του νόμου.

Β. Το νομοσχέδιο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 73 παρ. 2 του Συντάγματος, συνοδεύεται από γνωμοδότηση της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου (βλ. Πρακτικά της 1ης Γενικής Συνεδρίασης της Πλήρους Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου της 11ης Φεβρουαρίου 2026), στην οποία διατυπώνονται παρατηρήσεις επί του Μέρους Β' του νομοσχεδίου υπό τον τίτλο «Συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις».

Συναφώς, παρατηρείται ότι «[η] γνωμοδότηση του Ελεγκτικού Συνεδρίου έχει διπλή λειτουργία στην έννομη τάξη. Αποσκοπεί αφενός στη διατύπωση παρατηρήσεων από νομοτεχνική άποψη, με γνώμονα τις αρχές της καλής νομοθέτησης, καθώς και στον έλεγχο της συμβατότητας των προς ψήφιση διατάξεων με τις συνταγματικές διατάξεις και τις υπερκείμενης τυπικής ισχύος διατάξεις για τη διευκόλυνση του έργου της Βουλής, αφετέρου στη διαφώτισή αυτής ώστε να προληφθεί η ψήφιση διατάξεων με μακροχρόνιες δημοσιονομικές συνέπειες, οι οποίες δύνανται να οδηγήσουν στην ανατροπή των οικονομικών προβλέψεων του φορέα απονομής συντάξεων και να θέσουν υπό διακινδύνευση τη βιωσιμότητα του κοινωνικο-ασφαλιστικού συστήματος (βλ. ΕλΣυν Ολ. Πρακτικά 2ης Ειδ. Συν. της 25.5.2020, 4ης Ειδ. Συν. της 3.11.2022, 1ης Ειδ. Συν. 14.3.2023, 17ης Γεν. Συν. της 19.9.2022)» (βλ. και Πρακτικά της 4ης Ειδικής Συνεδρίασης της Μείζονος Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου της 27ης Σεπτεμβρίου 2023).

Εξ άλλου, σημειώνεται ότι στη νομοθεσία του Ελεγκτικού Συνεδρίου (άρθρο 10 παρ. 1 του ν. 4820/2021 «Οργανικός Νόμος του Ελεγκτικού Συνεδρίου και άλλες ρυθμίσεις») ορίζεται ότι το Ελεγκτικό Συνέδριο γνωμοδοτεί, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 73 και την περ. δ' της παρ. 1 του άρθρου 98 του Συντάγματος, για τα νομοσχέδια που αφορούν σε συντάξεις ή αναγνώριση υπηρεσίας για την παροχή δικαιώματος σύνταξης. Ειδικότερα, όπως επισημαίνεται και στην 5η Ειδική Συνεδρίαση της Μείζονος Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου της 22ης Νοεμβρίου 2023, «[α]πό τον συνδυασμό

των άρθρων 73 παρ. 2 και 98 παρ. 1 δ' του Συντάγματος και της συναφούς διάταξης του άρθρου 10 παρ. 1 του ν. 4820/2021, συνάγεται ότι στον υποχρεωτικό γνωμοδοτικό έλεγχο του Ελεγκτικού Συνεδρίου πριν από την κατάθεσή τους στη Βουλή, υπάγονται μόνο οι σχεδιαζόμενες ρυθμίσεις, οι οποίες, στο πλαίσιο του ειδικού συνταξιοδοτικού καθεστώτος που το Σύνταγμα επιφυλάσσει στους δημοσίους λειτουργούς, υπαλλήλους και στρατιωτικούς καθώς και στους συνταξιοδοτικά εξομοιωμένους με αυτούς υπαλλήλους των ΟΤΑ και των άλλων ν.π.δ.δ., θεσπίζουν το πρώτον, τροποποιούν ή συμπληρώνουν τις προϋποθέσεις απονομής σύνταξης ή αναγνώρισης προϋπηρεσίας για την απονομή δικαιώματος σύνταξης στις ανωτέρω κατηγορίες υπαλλήλων και λειτουργών ή συνεπάγονται απλώς συνταξιοδοτικές συνέπειες εξ αυτών που επέβαλαν την κατά το άρθρο 73 παρ. 2 γνωμοδοτική αρμοδιότητα του Ελεγκτικού Συνεδρίου, στις οποίες περιλαμβάνεται και το ύψος του μηνιαίου ποσού της συντάξεως (βλ. ΕλΣυν Ολ. 2020/2020, Πρακτικά 1ης Ειδ. Συν. της 20.2.2012, 2ης Ειδ. Συν. της 28.3.2012, 2ης Ειδ. Συν. της 25.5.2020, 1ης Ειδ. Συν. της 16.2.2022, 5ης Ειδ. Συν. της 5.12.2022)». Τέλος, κατά το άρθρο 73 παρ. 2 του Συντάγματος, τα συνταξιοδοτικά νομοσχέδια επί των οποίων απαιτείται η προηγούμενη γνωμοδότηση του Ελεγκτικού Συνεδρίου πρέπει να είναι ειδικά. Το Ελεγκτικό Συνέδριο, κατ' ενάσκηση της γνωμοδοτικής αρμοδιότητάς του, έχει κρίνει ότι η συνταγματική αυτή επιταγή τυγχάνει εφαρμογής, αφενός, όταν οι θεσπιζόμενες συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις περιέχονται σε ιδιαίτερο, δηλαδή αυτοτελές, Κεφάλαιο του νομοσχεδίου και, αφετέρου, όταν στον τίτλο του νομοσχεδίου γίνεται ειδική αναφορά στις συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις που αυτό περιλαμβάνει (βλ., σχετικά, Ολ. ΕλΣυν Πρακτικά 2ης Ειδ. Συν. της 17ης.3.2021, 2ης Ειδ. Συν. της 25ης.5.2020, 2ης Ειδ. Συν. της 8ης.5.2017 και 1ης Ειδ. Συν. της 8ης.3.2017). Στο υπό ψήφιση νομοσχέδιο, οι σχετικές διατάξεις περιέχονται σε ιδιαίτερο Μέρος υπό τον τίτλο «Συνταξιοδοτικές Ρυθμίσεις» και ο τίτλος του νομοσχεδίου περιέχει ρητή μνεία στις συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις Δημοσίου.

II. Παρατηρήσεις επί του Παραρτήματος, του Πίνακα Περιεχομένων και των τίτλων των επί μέρους άρθρων

α. Σύμφωνα με το άρθρο 121 του νομοσχεδίου, «[σ]το άρθρο 163 του ν. 5224/2025 (Α' 142), περί παραχώρησης χρήσης του κλειστού γηπέδου καλαθοσφαίρισης «Σταδίου Ειρήνης και Φιλίας», αντικαθίσταται το τοπογραφικό διάγραμμα με το συνημμένο Παράρτημα Ι, που αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του παρόντος νόμου». Επισημαίνεται, συναφώς, ότι, για λόγους νομοτεχνικής αρτιότητας, επί του ως άνω τοπογραφικού διαγράμματος πρέπει να τεθεί τίτλος «Παράρτημα Ι». Εξ άλλου, παρατηρείται ότι στην ενοποιημέ-

νη ανάρτηση του νομοσχεδίου πρέπει να προστεθεί το ανωτέρω τοπογραφικό διάγραμμα με τον τίτλο «Παράρτημα Ι». Αντίστοιχα, για νομοτεχνικούς λόγους, πρέπει να προστεθεί η αναφορά του Παραρτήματος στον Πίνακα Περιεχομένων.

6. Ο τίτλος του άρθρου 38 του νομοσχεδίου: «Συμπερίληψη των παθόντων σιδηροδρομικών στα μη υπακτέα πρόσωπα στον Ηλεκτρονικό Εθνικό Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης – Τροποποίηση παρ. 3 άρθρου 4 ν. 4387/2016», θα μπορούσε για λόγους νομοτεχνικής ακρίβειας να συμπληρωθεί ως εξής: «Συμπερίληψη των παθόντων σιδηροδρομικών υπαλλήλων στα μη υπακτέα πρόσωπα στον Ηλεκτρονικό Εθνικό Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης – Τροποποίηση παρ. 3 άρθρου 4 ν. 4387/2016».

III. Παρατηρήσεις επί των άρθρων

1. Επί του άρθρου 6

Στο εισαγωγικό εδάφιο της παραγράφου 3, το έτος δημοσίευσης του ν. 4978/2022, διά του οποίου κυρώθηκε ο Κώδικας Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων, πρέπει να τεθεί στο ορθό (2022, αντί 2002).

2. Επί του άρθρου 8

Με την προτεινόμενη διάταξη προστίθεται παράγραφος 10 στο άρθρο 47 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ν. 4172/2013), σύμφωνα με την οποία «[τ]ο εισόδημα που αποκτούν τα νομικά πρόσωπα από την εκμίσθωση ακινήτων στο πλαίσιο του προγράμματος "Κατασκευάζω-Νοικιάζω" (Build to Rent) απαλλάσσεται από τον φόρο εισοδήματος, εφόσον τα ακίνητα διατίθενται αποκλειστικά για μακροχρόνια μίσθωση διάρκειας τουλάχιστον δέκα (10) ετών με προκαθορισμένο μίσθωμα που καθορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας, Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού».

Παρατηρείται ότι από τη διατύπωση της ως άνω ρύθμισης συνάγεται ότι αποκλειστική προϋπόθεση για τη χορήγηση της απαλλαγής είναι η σύναψη μίσθωσης δεκαετούς τουλάχιστον διάρκειας, ανεξαρτήτως του αν, για οποιονδήποτε λόγο, ο μισθωτής αποχωρήσει πριν από την πάροδο των δέκα ετών.

Πέραν αυτού, κατά το μέτρο που διά της ανωτέρω ρύθμισης χορηγείται κρατική ενίσχυση με τη μορφή της φορολογικής απαλλαγής, πρέπει αυτή να γνωστοποιηθεί στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 108 παρ. 3 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και τον Κανονισμό (ΕΕ) 2015/1589.

3. Επί του άρθρου 11

Με το άρθρο αυτό, μεταξύ άλλων, αντικαθίσταται η παράγραφος 8 του άρθρου 146 του Εθνικού Τελωνειακού Κώδικα (ν. 5222/2025), η οποία, στην ισχύουσα μορφή της, ορίζει ότι «[γ]ια μεταχειρισμένα οχήματα που αποστέλλονται ή μεταφέρονται από άλλο κράτος μέλος της Ε.Ε. στο εσωτερικό της χώρας, υπό το ειδικό καθεστώς του άρθρου 52 του Κώδικα Φ.Π.Α. (ν. 5144/2024, Α' 162), ποσοστό άνω του πενήντα τοις εκατό (50%) της αξίας αυτών καταβάλλεται υποχρεωτικά, με τη χρήση τραπεζικού μέσου πληρωμής, στον προμηθευτή του άλλου κράτους μέλους». Με την προτεινόμενη διάταξη ορίζεται ότι η αξία των ως άνω οχημάτων καταβάλλεται υποχρεωτικά στο σύνολό της στον προμηθευτή του άλλου κράτους μέλους «με τη χρήση τραπεζικού μέσου πληρωμής πιστωτικού ιδρύματος που τελεί υπό την εποπτεία της Τράπεζας της Ελλάδος». Εν προκειμένω, ο τιθέμενος περιορισμός, που συνίσταται στο να γίνεται αποκλειστικά με τη χρήση τραπεζικού μέσου πληρωμής πιστωτικού ιδρύματος που τελεί υπό την εποπτεία της Τράπεζας της Ελλάδος η πληρωμή του συνόλου του τιμήματος, και όχι με τη χρήση τραπεζικού μέσου πληρωμής πιστωτικού ιδρύματος που τελεί υπό την εποπτεία αρμόδιας αρχής άλλου κράτους μέλους, δεν παρίσταται συμβατός προς την ελευθερία κίνησης κεφαλαίων (άρθρο 63 ΣυνθΛΕΕ), ενώ από την αιτιολογική έκθεση δεν προκύπτει ο λόγος δημόσιας τάξης ή δημόσιας ασφάλειας που τον υπαγορεύει.

Περαιτέρω, προστίθεται νέα παράγραφος 9 στο ως άνω άρθρο 146 του Εθνικού Τελωνειακού Κώδικα, σύμφωνα με την οποία, «[γ]ια μεταχειρισμένα οχήματα που αποστέλλονται ή μεταφέρονται από άλλο κράτος μέλος της Ε.Ε., για τα οποία υποβάλλεται η ειδική δήλωση της παρ. 2, στην περίπτωση που, κατόπιν ελέγχου, διαπιστώνεται από την αρμόδια τελωνειακή αρχή ότι η φορολογητέα αξία για τον υπολογισμό του Φ.Π.Α. δεν προσδιορίζεται, σύμφωνα με τα οριζόμενα στις παρ. 1 και 2 του άρθρου 24 του Κώδικα Φ.Π.Α., ως φορολογητέα αξία λαμβάνεται η κανονική αξία, όπως ορίζεται στην παρ. 2 του άρθρου 24 του Κώδικα Φ.Π.Α.». Ανεξαρτήτως του ότι δεν είναι σαφές για ποιον λόγο σε μία συναλλαγή πώλησης η φορολογητέα αξία «δεν προσδιορίζεται, σύμφωνα με τα οριζόμενα στις παρ. 1 και 2 του άρθρου 24 του Κώδικα Φ.Π.Α.», παρατηρείται ότι, κατά το άρθρο 80 της Οδηγίας 2006/112/ΕΚ για το κοινό σύστημα ΦΠΑ, η «κανονική» αξία, όπως ορίζεται στο άρθρο 72 της εν λόγω Οδηγίας, μπορεί να χρησιμοποιείται ως φορολογητέα αξία μόνο για συναλλαγές με «πρόσωπα με τα οποία υφίστανται οικογενειακοί ή άλλοι στενοί προσωπικοί δεσμοί, διαχειριστικοί δεσμοί, ιδιοκτησιακοί δεσμοί, δεσμοί που πηγάζουν από την ιδιότητα του μέλους, οικονομικοί ή νομικοί δεσμοί».

4. Επί του άρθρου 14

Διά του άρθρου 14 του νομοσχεδίου, υπό τον τίτλο «Δυνατότητα αποπληρωμής και διάσωσης της κύριας κατοικίας με ρευστοποίηση των λοιπών ακινήτων στο πλαίσιο του εξωδικαστικού μηχανισμού ρύθμισης οφειλών», προστίθενται νέες παράγραφοι 4 έως και 14 στο άρθρο 14 του ν. 4738/2020. Οι νέες παράγραφοι θεσπίζουν τη δυνατότητα, στο πλαίσιο του εξωδικαστικού μηχανισμού ρύθμισης οφειλών, εξαίρεσης της κύριας κατοικίας του οφειλέτη από την αναγκαστική εκτέλεση. Ειδικότερα, στην παράγραφο 11 του άρθρου 14 ορίζεται ότι: «Στη διαδικασία εκποίησης: α) Εφαρμόζεται αναλογικά η διαδικασία των παρ. 1 και 2 του άρθρου 998, καθώς και του άρθρου 959, των παρ. 1 έως 4, 6 και 7 του άρθρου 965, του άρθρου 966, της παρ. 1 του άρθρου 969, των άρθρων 997, 1002 έως 1005, 1009, 1010 και 1017 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. β) Δεν εφαρμόζεται η παρ. 4 του άρθρου 954 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, και κατά της διαδικασίας εκποίησης δεν επιτρέπεται η άσκηση ανακοπής των άρθρων 933 και 936, ούτε εφαρμόζονται τα άρθρα 937, 938, 1000, 1018 και 1019 του ίδιου Κώδικα. Λοιπές διατάξεις ως προς τη διαδικασία αναγκαστικής εκτέλεσης, στις οποίες δεν γίνεται ρητή αναφορά εφαρμόζονται αναλογικά, εφόσον συμβαδίζουν με τον χαρακτήρα της συμβατικής εκποίησης του παρόντος (...)».

Προβληματισμός γεννάται από το μη επιτρεπτό της άσκησης ανακοπής του άρθρου 936 του ΚΠολΔ. Ο έτερος αποκλεισμός της δυνατότητας άσκησης ανακοπής του άρθρου 933 ΚΠολΔ για τον καθ' ου η εκτέλεση φαίνεται να αποτελεί επακόλουθο της βούλησης του καθ' ου όπως αυτός υπαχθεί στον εξωδικαστικό μηχανισμό ρύθμισης οφειλών. Η ανακοπή, όμως, του άρθρου 936 ΚΠολΔ δεν αφορά στον καθ' ου, αλλά σε τρίτο. Συγκεκριμένα, το άρθρο 936 παρ. 1 ΚΠολΔ ορίζει ότι: «Τρίτος έχει δικαίωμα να ασκήσει ανακοπή κατά της αναγκαστικής εκτέλεσης, αν προσβάλλεται δικαίωμά του επάνω στο αντικείμενο της εκτέλεσης, το οποίο δικαιούται να αντιτάξει σε εκείνον κατά του οποίου έχει στραφεί η εκτέλεση και ιδίως: α) δικαίωμα εμπράγματο που αποκλείει ή περιορίζει το δικαίωμα εκείνου κατά του οποίου στρέφεται η εκτέλεση, β) απαγόρευση διάθεσης που έχει ταχθεί υπέρ αυτού και συνεπάγεται σύμφωνα με το νόμο την ακυρότητα της διάθεσης. Έχει, επίσης, δικαίωμα να ασκήσει ανακοπή και ο νομέας, εκτός αν εκείνος υπέρ του οποίου γίνεται η εκτέλεση αποδείξει πως εκείνος κατά του οποίου στρέφεται έχει επάνω στο αντικείμενο που έχει κατασχεθεί εμπράγματο δικαίωμα επικρατέστερο από τη νομή. Η ανακοπή εισάγεται στο καθ' ύλην αρμόδιο δικαστήριο του τόπου όπου γίνεται η εκτέλεση» (βλ. Ιω. Δεληκωστόπουλο, Ανακοπή τρίτου κατ' άρθρο 936 ΚΠολΔ, Επιθ. Πολ. Δικ. 4/2025, σελ. 352 επ.). Δοθέντος ότι ο τρίτος δεν αποτελεί, κατ' αρχήν, συμβαλλόμενο μέρος

της σύμβασης αναδιάρθρωσης, το μη επιτρεπτό της άσκησης της σχετικής ανακοπής του άρθρου 936 ΚΠολΔ δεν βρίσκει εν προκειμένω το ίδιο έρεισμα με τον αποκλεισμό της άσκησης της ανακοπής του άρθρου 933 ΚΠολΔ. Σε κάθε περίπτωση, επισημαίνεται ότι στην παράγραφο 13 του προτεινόμενου άρθρου ορίζεται ότι: «Τρίτοι, που δεν συμμετέχουν στη διαδικασία εκποίησης του παρόντος δικαιούνται να ασκήσουν την ανακοπή του άρθρου 583 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, εντός αποκλειστικής προθεσμίας τριών (3) μηνών, από την καταχώριση της κατακυρωτικής έκθεσης στα οικεία βιβλία του Κτηματολογικού Γραφείου. Δικαίωμα ανακοπής δεν παρέχεται στον οφειλέτη, ή στους πιστωτές που συμμετείχαν στη σύμβαση αναδιάρθρωσης». Κατά συνέπεια, ο ρητά προβλεπόμενος, στην παράγραφο 11, αποκλεισμός του άρθρου 936 ΚΠολΔ ακολουθείται, στην παράγραφο 13 του άρθρου 14, από ρητή πρόνοια για την εφαρμογή της γενικής διάταξης περί ανακοπής, ήτοι αυτή του άρθρου 583 ΚΠολΔ. Το δικαίωμα άσκησης του ενδίκου βοηθήματος της ανακοπής του άρθρου 583 ΚΠολΔ, που ρητά παρέχεται με την παράγραφο 13, συνιστά μια μορφή πρωτογενούς δικαστικής προστασίας (Σ.-Σ. Πανταζόπουλος άρθρο 583 εις Κ. Κεραμεύς/Δ. Κονδύλης/ Ν. Νίκας, Ερμηνεία ΚΠολΔ, Ένδικα μέσα, 2η εκδ. 2020). Εντούτοις, δεν προκύπτει εν προκειμένω ευκρινώς η αναγκαιότητα του αποκλεισμού της ειδικότερης διάταξης που αποτελεί το άρθρο 936 σε σχέση με το άρθρο 583, ούτε και το εύλογο της θέσπισης αποκλειστικής τρίμηνης προθεσμίας για την άσκηση της κατ' άρθρο 583 ΚΠολΔ ανακοπής, η οποία συνιστά «ένα κατ' αρχήν γενικευμένο απρόθεσμο ένδικο βοήθημα» (Σ.-Σ. Πανταζόπουλος, ό. π.). Διευκρινίζεται, επίσης, ότι, στο πλαίσιο άσκησης της εν προκειμένω αποκλεισμένης ανακοπής του άρθρου 936 ΚΠολΔ, υφίσταται πρόνοια για αίτηση αναστολής εκτέλεσης σύμφωνα με το άρθρο 938 παρ. 2 ΚΠολΔ. Στο πλαίσιο άσκησης της εδώ εφαρμοζόμενης ανακοπής του άρθρου 583 ΚΠολΔ, υποστηρίζεται ότι, προκειμένου να αιτηθεί την αναστολή εκτέλεσης, ο ασκών την ανακοπή υποχρεούται να καταφύγει στην αναλογική εφαρμογή του άρθρου 589, αναλογική εφαρμογή η οποία εξασφαλίζεται κατ' επιταγή του άρθρου 20 Σ (Σ.-Σ. Πανταζόπουλος, άρθρο 585, ό. π.).

5. Επί του άρθρου 20

Στην προστιθέμενη περίπτωση β' στο άρθρο 76 παρ. 4 του Εθνικού Τελωνειακού Κώδικα, η φράση «ο αναλογούν σε αυτόν Φόρος Προστιθέμενης Αξίας» πρέπει να τεθεί ορθά ως εξής: «ο αναλογών σε αυτόν Φόρος Προστιθέμενης Αξίας».

6. Επί του άρθρου 34

Με το άρθρο 34 ρυθμίζεται ο υπολογισμός της σύνταξης των θυμάτων τρομοκρατικών ενεργειών ή άλλου εγκλήματος βίας, που τελέσθηκαν σε βάρος τους λόγω της ιδιότητάς τους. Σύμφωνα με την παράγραφο 3, «[γ]ια τους υπαγόμενους στο παρόν εξακολουθούν να ισχύουν οι διατάξεις του ν. 1897/1990 (Α΄ 120) και του ν. 1977/1991 (Α΄ 185) κατά το μέτρο που δεν έρχονται σε αντίθεση με το παρόν άρθρο. Το παρόν άρθρο εφαρμόζεται και στις περιπτώσεις που επήλθε κατά τα αναφερόμενα στην παρ. 1 θάνατος προσώπου, καθώς και για τα πρόσωπα στα οποία έχουν συντρέξει οι προϋποθέσεις των διατάξεων αυτών κατά το παρελθόν και έχουν εξέλθει της υπηρεσίας πριν από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, όπως και για τις οικογένειες όσων εξ αυτών έχουν αποβιώσει».

Σημειώνεται, συναφώς, ότι, σύμφωνα με το άρθρο 127 του νομοσχεδίου, το Μέρος Β΄, στο οποίο εντάσσεται και το άρθρο 34, τίθεται σε ισχύ από την 1.1.2017. Επομένως, η έναρξη ισχύος εκκινεί, σύμφωνα με το άρθρο 127, από την 1.1.2017.

Πέραν αυτού, η φράση «στις περιπτώσεις που επήλθε κατά τα αναφερόμενα στην παρ. 1 θάνατος προσώπου, καθώς και για τα πρόσωπα στα οποία έχουν συντρέξει οι προϋποθέσεις των διατάξεων αυτών κατά το παρελθόν και έχουν εξέλθει της υπηρεσίας πριν από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου» στερείται χρονικής αφετηρίας και, για λόγους ασφάλειας δικαίου, πρέπει να αποσαφηνισθεί με αναφορά ρητού χρονικού προσδιορισμού.

7. Επί του άρθρου 62

Σύμφωνα με την παράγραφο 7, «[μ]ε οδηγίες της Ε.Ε.Ε.Π., που αναρτώνται σύμφωνα με τα άρθρα 75 έως 78 του ν. 4727/2020 (Α΄ 184), δύναται να εξειδικεύονται οι τεχνικές και διαδικαστικές λεπτομέρειες εφαρμογής των διατάξεων του Κανονισμού Παιγνίων, καθώς και των λοιπών, σχετικών με τα ζητήματα διοργάνωσης και διεξαγωγής των παιγνίων, αποφάσεων της Ε.Ε.Ε.Π. Οι οδηγίες της Ε.Ε.Ε.Π. έχουν δεσμευτική ισχύ για τους διοικουμένους». Τίθεται εν προκειμένω το ερώτημα αν οι ανωτέρω Οδηγίες, οι οποίες φέρονται να έχουν δεσμευτική ισχύ έναντι των διοικουμένων, αποτελούν κατ' ουσία κανονιστικές πράξεις, οπότε είναι δεσμευτικές έναντι όλων.

8. Επί του άρθρου 66

Με το άρθρο 66 τροποποιείται το άρθρο 51 του ν. 4002/2011 και προστίθενται περιπτώσεις σχετικά με την επιβολή προστίμων. Ειδικότερα, στην παρ. 7 περ. α΄ ορίζεται ότι όποιος, με οποιοδήποτε μέσο, προβαίνει σε εμπορική επικοινωνία και προώθηση προς τρίτους της δυνατότητας διεξαγωγής τυχε-

ρών παιγνίων από μη αδειοδοτημένους παρόχους, τιμωρείται με πρόστιμο από 5.000 έως 50.000 ευρώ ανά παράβαση, και, στην παρ. 7 περ. β', ότι στους κατόχους άδειας καταλληλότητας που συνεργάζονται ή παρέχουν προϊόντα ή υπηρεσίες σε όσους διεξάγουν παίγνια μέσω μη αδειοδοτημένων ιστοτόπων ή εφαρμογών, επιβάλλεται αυτοδικαίως ανάκληση της άδειας καταλληλότητας και πρόστιμο που ορίζεται με τον Κανονισμό Παιγνίων.

Συναφώς παρατηρείται ότι, κατά τη διαδικασία επιβολής προστίμων, δεν προβλέπεται το δικαίωμα προηγούμενης ακρόασης του ενδιαφερόμενου. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 20 παρ. 2 του Συντάγματος, «[τ]ο δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης του ενδιαφερομένου ισχύει και για κάθε διοικητική ενέργεια ή μέτρο που λαμβάνεται σε βάρος των δικαιωμάτων ή συμφερόντων του». Εξ άλλου, σύμφωνα, αφενός, με το άρθρο 6 παρ. 1 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, «[ο]ι διοικητικές αρχές, πριν από κάθε ενέργεια ή μέτρο σε βάρος των δικαιωμάτων ή συμφερόντων συγκεκριμένου προσώπου, οφείλουν να καλούν τον ενδιαφερόμενο να εκφράσει τις απόψεις του, εγγράφως ή προφορικά, ως προς τα σχετικά ζητήματα», και, αφετέρου, με το άρθρο 41 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, «1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην αμερόληπτη, δίκαιη και εντός ευλόγου προθεσμίας εξέταση των υποθέσεών του από τα θεσμικά και λοιπά όργανα και τους οργανισμούς της Ένωσης. 2. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει ιδίως: α) το δικαίωμα κάθε προσώπου σε προηγούμενη ακρόαση πριν να ληφθεί ατομικό μέτρο εις βάρος του». Περαιτέρω, σύμφωνα με τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, «κατά την έννοια των άρθρων 20 παρ. 2 του Συντάγματος και 6 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 2690/1999 (Α 45), δεν επιβάλλεται μεν, κατ' αρχήν, η προηγούμενη ακρόαση του ενδιαφερομένου όταν το σε βάρος του διοικητικό μέτρο λαμβάνεται βάσει αντικειμενικών κριτηρίων, όπως συμβαίνει στην περίπτωση επιβολής της διοικητικής κυρώσεως του προστίμου, η οποία δεν καταλείπεται στη διακριτική ευχέρεια του αρμόδιου οργάνου, αλλά αποτελεί δέσμια ενέργειά του, εφόσον διαπιστωθεί η συνδρομή των νόμιμων προς τούτο προϋποθέσεων. Όταν, όμως, εκ του νόμου καταλείπονται περιθώρια για την επιμέτρηση του ποσού του προστίμου, για την οποία λαμβάνονται υπόψη η βαρύτητα και οι συνθήκες τελέσεως της παραβάσεως καθώς και λοιπές περιστάσεις που ασκούν επιρροή στον προσδιορισμό του ύψους του επιβλητέου προστίμου (...), επιβάλλεται η κατά τις προεκτεθείσες διατάξεις τήρηση του τύπου της προηγούμενης ακρόασεως του φερόμενου ως παραβάτη (Σ.τ.Ε. 3272/2009, 1880- 1/2008 7μ., 380/2008, 405, 2041-2, 2408-13/2007, 1213/2006 κ.ά.)» (ΣτΕ 1073/2012 σκ. 5, πρβλ. και ΣτΕ 1881/2008, 1399/09, ΣτΕ 671-2/2011 και ΣτΕ 1821/2021).

Με τις προτεινόμενες διατάξεις, τα πρόστιμα επιβάλλονται μεν κατά δέσση αρμοδιότητα, καταλείπεται, όμως, στη Διοίκηση ευχέρεια επιμέτρησης του ύψους του προστίμου. Συνεπώς, σύμφωνα και με την προπαρατεθείσα νομολογία, θα μπορούσε να ορίζεται ρητά η διαδικασία άσκησης του δικαιώματος προηγούμενης ακρόασης του ενδιαφερομένου, στο πλαίσιο της επιταγής του άρθρου 20 παρ. 2 του Συντάγματος.

Τέλος, πρέπει τα κριτήρια επιμέτρησης των προστίμων να ορίζονται, έστω κατά γενικό τρόπο, στον νόμο και, εν συνεχεία, να εξειδικευθούν περαιτέρω, δυνάμει της έκδοσης του Κανονισμού Διεξαγωγής και Ελέγχου Παιγνίων, σύμφωνα με την παράγραφο 8.

9. Επί του άρθρου 67

Διά του παρόντος τροποποιείται το άρθρο 52 του ν. 4002/2011. Το πρώτο εδάφιο της ισχύουσας παραγράφου 10 του ως άνω άρθρου έχει ως εξής: «10. Από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, απαγορεύεται στους παρόχους υπηρεσιών διαδικτύου (ISPs) με καταστατική έδρα ή έδρα πραγματικής διοίκησης ή μόνιμη εγκατάσταση στην Ελλάδα σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις του ν. 2238/1994, να επιτρέπουν την πρόσβαση σε παρόχους τυχερών παιγνίων μέσω του διαδικτύου, οι οποίοι δεν έχουν λάβει άδεια σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου». Με την προτεινόμενη διάταξη το ως άνω εδάφιο τίθεται ως εξής: «10. Από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου, απαγορεύεται στους παρόχους υπηρεσιών διαδικτύου (ISPs) σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις του ν. 2238/1994, να επιτρέπουν την πρόσβαση σε παρόχους τυχερών παιγνίων μέσω του διαδικτύου, οι οποίοι δεν έχουν λάβει άδεια σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου και αναφέρονται στον οικείο κατάλογο (black list) που τηρεί η Ε.Ε.Π.».

Παρατηρείται ότι, προφανώς εκ παραδρομής, έχει παραλειφθεί η φράση «με καταστατική έδρα ή έδρα πραγματικής διοίκησης ή μόνιμη εγκατάσταση στην Ελλάδα».

Πέραν αυτού, δοθέντος ότι από την έναρξη ισχύος του ν. 4172/2013 έπαυσε να ισχύει ο ν. 2238/1994 (βλ. άρθρο 72 παρ. 25 του ν. 4172/2013), ορθό είναι είτε να διαγραφεί η αναφορά στον ν. 2238/1994 είτε να αντικατασταθεί από αναφορά στον ισχύοντα Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ν. 4172/2013).

Περαιτέρω, με τη νέα παράγραφο 13 που προστίθεται στο άρθρο 52 του ν. 4002/2011, ορίζεται ότι: «Όποιος, με οποιονδήποτε τρόπο, καθυστερεί, αποφεύγει, παρεμποδίζει ή ματαιώνει τον έλεγχο των αρμοδίων ελεγκτικών οργάνων για παραβάσεις του παρόντος νόμου, τιμωρείται με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον δύο (2) ετών και με χρηματική ποινή. Σε περίπτωση καταδίκης

για την πράξη του πρώτου εδαφίου, η ποινή δεν μετατρέπεται και δεν αναστέλλεται: α) όταν ο δράστης τελεί κατ' εξακολούθηση τις πράξεις αυτές, όπως προκύπτει από προηγούμενες αμετάκλητες καταδίκες του μέσα στα τελευταία πέντε (5) χρόνια ή β) όταν από τις περιστάσεις τέλεσής της, από τα αίτια που ώθησαν τον δράστη σε αυτή και την προσωπικότητά του προκύπτει αντικοινωνικότητα αυτού και σταθερή ροπή του σε διάπραξη νέων εγκλημάτων στο μέλλον». Με τη διάταξη αυτή εισάγεται ένα αδίκημα παρεμπόδισης της απονομής της δικαιοσύνης για παραβάσεις του νόμου 4002/2011. Ανάλογη γενική διάταξη περιέχεται στο άρθρο 231 παρ.3 και 4 ΠΚ. Οι μορφές αυτές συμπεριφοράς συνιστούν τρόπους συνδρομής στο έγκλημα αφού έχει αυτό περατωθεί, λόγος για τον οποίο τυποποιούνται ως αυτοτελή εγκλήματα, και όχι ως μορφές συμμετοχής. Εξ άλλου, το προβλεπόμενο πλαίσιο ποινής πρέπει να βρίσκεται σε αναλογία με την ποινή που θα επιβαλλόταν αν ο δράστης τιμωρούνταν ως συνεργός. Εν προκειμένω όμως, η ποινή που απειλείται είναι φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών. Δοθέντος ότι η απλή συνέργεια στα πλημμελήματα που ορίζονται στις παραγράφους 1-10 του τροποποιούμενου άρθρου 52 τιμωρείται με μειωμένη ποινή, με ελάχιστο όριο τις 10 ημέρες, είναι αμφίβολο εάν το προτεινόμενο πλαίσιο ποινής συνάδει με την αρχή της αναλογικότητας.

10. Επί του άρθρου 70

Σύμφωνα με το άρθρο 70, «[α]πό την έναρξη ισχύος του παρόντος, καταργείται η παρ. 4 του άρθρου 28 του ν. 4002/2011 (Α' 180), περί Επιτροπής Εποπτείας και Ελέγχου Παιγνίων». Για νομοτεχνικούς λόγους, θα μπορούσε να συμπληρωθεί ως εξής η προτεινόμενη διάταξη: «από την έναρξη ισχύος του παρόντος, καταργείται η παρ. 4 του άρθρου 28 του ν. 4002/2011 (Α' 180), περί του προσωπικού της Επιτροπής Εποπτείας και Ελέγχου Παιγνίων».

11. Επί του άρθρου 71

Με την προτεινόμενη διάταξη επιδιώκεται, κατά την Αιτιολογική Έκθεση (σελ. 175), η άρση της ερμηνευτικής αμφιβολίας ως προς τη νόμιμη σύνθεση των επιτροπών καθορισμού ορίων όχθης, παρόχθιας ζώνης και παλαιάς όχθης (βλ. σχετ. άρθρο 5 του ν. 5092/2024 περί καθορισμού των ορίων του αιγιαλού, της παραλίας και του παλαιού αιγιαλού και άρθρο 21 του ν. 5092/2024 περί αναλογικής εφαρμογής των διατάξεών του και όσον αφορά τις όχθες, τις παρόχθιες ζώνες, τα υδάτινα στοιχεία, τον πυθμένα και το υπόεδαφος του βυθού της θάλασσας, λιμνοθάλασσας, λίμνης και κοίτης πλευσίμου ποταμού). Προς τον σκοπό αυτό, προστίθεται νέο εδάφιο στην παρ. 3

του άρθρου 5 του ν. 5092/2024, κατά το οποίο «[ο] καθορισμός των ορίων της όχθης, παλαιάς όχθης και παρόχθιας ζώνης γίνεται με απόφαση επιτροπής, η οποία συγκροτείται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών και στην οποία συμμετέχουν ως μέλη τα πρόσωπα των περ. α), β), δ) και ε) της επιτροπής του πρώτου εδαφίου [α) προϊστάμενος της Κτηματικής Υπηρεσίας ως πρόεδρος, β) μηχανικός της Κτηματικής Υπηρεσίας με ειδικότητα τοπογράφου ή πολιτικού μηχανικού και, αν δεν υπάρχει, τεχνολόγος τοπογράφος μηχανικός, ενώ αν η Κτηματική Υπηρεσία δεν διαθέτει μηχανικό των ανωτέρω ειδικοτήτων, μηχανικός άλλης δημόσιας υπηρεσίας, δ) υπάλληλος δημόσιας υπηρεσίας με ειδικότητα γεωλόγου και, αν δεν υπάρχει, γεωλόγος, εγγεγραμμένος στο Γεωτεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, και ε) υπάλληλος της Διεύθυνσης Χωροταξίας και Περιβάλλοντος της οικείας αποκεντρωμένης διοίκησης] και, επιπλέον, συμμετέχουν ένας (1) μηχανικός δημόσιας υπηρεσίας με ειδικότητα τοπογράφου ή πολιτικού μηχανικού με εξειδίκευση υδραυλικού μηχανικού και, αν δεν υπάρχει, υδραυλικός μηχανικός που είναι εγγεγραμμένος στο Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας και, αν δεν υπάρχει, μηχανικός δημόσιας υπηρεσίας με ειδικότητα τοπογράφου ή πολιτικού μηχανικού και εφόσον πρόκειται για προστατευόμενη περιοχή, ένας (1) υπάλληλος της οικείας Μονάδας Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών του Οργανισμού Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής με ειδικότητα, ιδίως, μηχανικού περιβάλλοντος ή περιβαλλοντολόγου».

Σχετικά παρατηρείται ότι, για λόγους εφαρμογής της νέας διάταξης, χρήσιμο είναι να διευκρινισθεί αν η συγκρότηση της επιτροπής καθορισμού των ορίων της όχθης, παλαιάς όχθης και παρόχθιας ζώνης θα γίνεται σε επίπεδο περιφερειακής ενότητας, όπως ισχύει και για την επιτροπή καθορισμού των ορίων αιγιαλού, παραλίας και παλαιού αιγιαλού. Επίσης, για τον ίδιο λόγο, αν στην επιτροπή καθορισμού των ορίων της όχθης, παλαιάς όχθης και παρόχθιας ζώνης θα συμμετέχουν ως μέλη «τα πρόσωπα των περ. α), β), δ) και ε)» της επιτροπής καθορισμού των ορίων αιγιαλού, παραλίας και παλαιού αιγιαλού (κατά τη διατύπωση της διάταξης) ή πρόσωπα τα οποία έχουν την ιδιότητα και τα προσόντα των αναφερόμενων στις περ. α), β), δ) και ε) μελών της επιτροπής καθορισμού των ορίων αιγιαλού, παραλίας και παλαιού αιγιαλού.

Εξ άλλου, στο τρίτο εδάφιο της παρ. 3 του άρθρου 5 του ν. 5092/2024, το οποίο επίσης τροποποιείται διά του παρόντος, ορίζεται ότι «[σ]ε εξαιρετικές περιπτώσεις, μετά από εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών, με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών δύναται να συσταθεί και δεύτερη επιτροπή, στην οποία μπορούν να συμμετέχουν μέλη με τις ι-

διότητες των επιτροπών του πρώτου ή του δεύτερου εδαφίου, κατά περίπτωση, χωρίς περιορισμό συνδεδεμένο με τοπική αρμοδιότητα».

Σχετικά παρατηρείται ότι δεν προκύπτει, έστω ενδεικτικά, ποιες μπορεί να είναι οι εξαιρετικές περιπτώσεις, οι οποίες δικαιολογούν τη σύσταση δεύτερης επιτροπής ούτε ο σκοπός και η αρμοδιότητά της, ιδίως εν σχέσει προς την πρώτη επιτροπή, ούτε αν πρόκειται για επιτροπή καθορισμού των ορίων αιγιαλού, παραλίας και παλαιού αιγιαλού ή επιτροπή καθορισμού των ορίων της όχθης, παλαιάς όχθης και παρόχθιας ζώνης. Δεν προκύπτουν, ακόμη, ούτε ο αριθμός των μελών ούτε οι απαιτούμενες ιδιότητές τους για τη νόμιμη συγκρότηση της επιτροπής. Υπό το φως του άρθρου 43 παρ. 2 του Συντάγματος, απαιτείται εν προκειμένω σαφής προσδιορισμός του αντικειμένου της ως άνω εξουσιοδότησης.

Περαιτέρω, όσον αφορά την άσκηση αρμοδιότητας επί προστατευόμενων περιοχών σκόπιμη είναι η συμμετοχή υπαλλήλου της οικείας Μονάδας Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών του Οργανισμού Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής, όπως ισχύει στην επιτροπή καθορισμού όχθης, παλαιάς όχθης και παρόχθιας όχθης, στο δεύτερο εδάφιο της παρ. 3 του άρθρου. Το ίδιο παρατηρείται και όσον αφορά τη σύσταση της επιτροπής καθορισμού των ορίων του αιγιαλού, της παραλίας και του παλαιού αιγιαλού, στο πρώτο εδάφιο της παρ. 3 του άρθρου. Ακόμη, για λόγους ακριβολογίας, θα μπορούσε το εδάφιο να αναδιατυπωθεί ως εξής: «(...) δεύτερη επιτροπή, στην οποία μπορούν να συμμετέχουν ως μέλη πρόσωπα με τις ιδιότητες των μελών των επιτροπών του πρώτου ή του δεύτερου εδαφίου (...)».

12. Επί του άρθρου 72

Με την προτεινόμενη διάταξη τροποποιείται το άρθρο 11 του ν. 5092/2024, περί διαδικασίας παραχώρησης απλής χρήσης αιγιαλού ή παραλίας σε όμορη επιχείρηση ή σωματείο.

Ειδικότερα, στην παρ. 1α στο πρώτο εδάφιο, όπου ορίζεται ότι «1α. Με τη διαδικασία και υπό τους όρους του παρόντος άρθρου επιτρέπεται η παραχώρηση απλής χρήσης τμήματος αιγιαλού και παραλίας χωρίς δημοπρασία, για χρονικό διάστημα από ένα (1) έως τρία (3) έτη, και σε Δήμους και δημοτικές ανώνυμες εταιρείες του άρθρου 266 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (ν. 3463/2006, Α' 114)», μετά τη λέξη «παραχώρηση», προστίθενται οι λέξεις «κάθε είδους», προκειμένου να διασαφηνισθούν οι επιτρεπόμενες χρήσεις που δύνανται να αποτελέσουν αντικείμενο παραχώρησης στους δήμους και τις δημοτικές ανώνυμες εταιρείες (βλ. Αιτιολογική Έκθεση, σελ. 176).

Σχετικά παρατηρείται ότι, κατά το άρθρο 3 περ. ια) του ν. 5092/2024, ως απλή χρήση ορίζεται «κάθε χρήση, από την οποία δεν παραβιάζεται ο προορισμός του αιγιαλού και της παραλίας ως κοινόχρηστων πραγμάτων και δεν επέρχεται αλλοίωση στη φυσική μορφολογία τους και τα βιοτικά στοιχεία τους».

Η εν λόγω παραχώρηση για την άσκηση δραστηριοτήτων που είναι, καταρχήν, ήπιες και συμβατές με τον προορισμό των στοιχείων αυτών του φυσικού περιβάλλοντος ως κοινοχρήστων, πρέπει να γίνεται μεμονωμένα και κατά περίπτωση, ύστερα από εξατομικευμένη κρίση της Διοίκησης, συνοδευόμενη από τα αναγκαία διαγράμματα, με την οποία τίθενται οι αναγκαίοι όροι και περιορισμοί, λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του υπό παραχώρηση συγκεκριμένου τμήματος, προκειμένου να διασφαλισθεί και η κατά προορισμό χρήση του ως κοινόχρηστου αγαθού (βλ. ΣτΕ 58/2025 και ΣτΕ 1535/2022).

Εξ άλλου, «για την προστασία του κοινόχρηστου χαρακτήρα του αιγιαλού, της παραλίας και του θαλάσσιου χώρου, που ανήκουν κατά κυριότητα στο Δημόσιο και έχουν ως κύριο προορισμό την ελεύθερη και ακώλυτη πρόσβαση του κοινού προς αυτά, επιτρέπεται η παραχώρηση των πραγμάτων αυτών κατά χρήση, σύμφωνα με τις διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας και απαγορεύεται η εντός αυτών κατασκευή κτισμάτων και εν γένει η τοποθέτηση κατασκευασμάτων, με εξαίρεση μόνο την εκτέλεση έργων για την επιδίωξη των σκοπών που προβλέπονται ρητά στον νόμο. Ως εκ τούτου, δεν επιτρέπεται η έγκριση κατασκευής έργου και η έκδοση της αντίστοιχης πράξης παραχώρησης χρήσης των ανωτέρω κοινοχρήστων πραγμάτων από τη Διοίκηση για σκοπούς διαφορετικούς από τους αποκλειστικά απαριθμούμενους στο άρθρο 14 παρ. 1 του ν. 2971/2001, δηλαδή σκοπούς κοινωφελείς ή προστασίας του περιβάλλοντος, ναυαθλητικούς, ερευνητικούς, ύδρευσης, αποχέτευσης, επιστημονικούς, ανάπλασης, βιομηχανικούς, εξορυκτικούς, συγκοινωνιακούς, λιμενικούς, ναυπηγοεπισκευαστικούς, ενεργειακούς, αλιευτικούς και υδατοκαλλιεργητικούς. Εξάλλου, στην παρ. 2 του ίδιου άρθρου αναφέρονται ενδεικτικά έργα τα οποία είναι δυνατόν να εκτελούνται για την υλοποίηση των εν λόγω σκοπών» (ΣτΕ 272/2023).

Κατά την, κατ' εξουσιοδότηση του ν. 5092/2024, εκδοθείσα υπ' αρ. 57878 ΕΞ 2024 (ΦΕΚ Β' 2419/22.04.2024) υ.α., οι επιτρεπόμενες χρήσεις στο πλαίσιο της παραχώρησης του δικαιώματος της απλής χρήσης αιγιαλού, παραλίας, όχθης, παρόχθιας ζώνης, υδάτινου στοιχείου θάλασσας, λιμνοθάλασσας, λίμνης και πλεύσιμου ποταμού γίνονται για την άσκηση δραστηριοτήτων που εξυπηρετούν τους λουομένους ή την αναψυχή του κοινού (όπως εκμίσθωση θαλάσσιων μέσων αναψυχής, τοποθέτηση ομπρελών, ξαπλω-

στρών και τραπεζοκαθισμάτων, λειτουργία αυτοκινούμενου ή ρυμουλκούμενου τροχήλατου αναψυκτηρίου), η δε παραχώρηση απλής χρήσης επιτρέπεται εφόσον διατηρείται ο κοινόχρηστος χαρακτήρας του αιγιαλού και της παραλίας και διασφαλίζεται η ελεύθερη διέλευση του κοινού από και προς τη θάλασσα, τον αιγιαλό και την παραλία.

Υπό το φως των ανωτέρω, προβληματισμός δημιουργείται ως προς το κανονιστικό εύρος του προστιθέμενου διά του παρόντος όρου «[παραχώρηση] κάθε είδους [απλής χρήσης τμήματος αιγιαλού και παραλίας]».

Εξ άλλου στο άρθρο 11 του ν. 5092/2024 προστίθεται νέα παρ. 1γ., κατά την οποία «[ε]φόσον η επιχείρηση ή το σωματείο της παρ. 1 είχε υποβάλει στο παρελθόν αίτηση παραχώρησης απλής χρήσης αιγιαλού και παραλίας και έχουν επιβληθεί σε βάρος του οι διοικητικές κυρώσεις του πρώτου εδαφίου της περ. β) της παρ. 1 του άρθρου 19 λόγω αυθαίρετης κατάληψης αιγιαλού ή παραλίας, δύναται να υποβάλει νέα αίτηση για τη σύναψη σύμβασης παραχώρησης οποτεδήποτε στην αρμόδια Κτηματική Υπηρεσία σε έντυπη μορφή. Προϋπόθεση για την εξέταση της νέας αίτησης αποτελεί η προηγούμενη εξόφληση, από τον αιτούντα, του συνόλου του επιβληθέντος προστίμου. Διοικητικές κυρώσεις αποκλεισμού από μελλοντικές διαδικασίες παραχώρησης που έχουν επιβληθεί παύουν να ισχύουν εφεξής. Σε περίπτωση δεύτερης παράβασης, στον παραβάτη επιβάλλονται οι κυρώσεις του δεύτερου εδαφίου της περ. β) της παρ. 1 του άρθρου 19. Η παρούσα εφαρμόζεται για συμβάσεις παραχώρησης που συνάπτονται εντός του έτους 2026. Η παρ. 1β εφαρμόζεται και στις περιπτώσεις της παρούσας».

Κατά το τελευταίο εδάφιο της παρ. 1γ., «[η] παρ. 1β εφαρμόζεται και στις περιπτώσεις της παρούσας». Η νέα αυτή διάταξη παρέχει το δικαίωμα της προσωρινής παραχώρησης απλής χρήσης αιγιαλού ή παραλίας σε επιχειρήσεις ή σωματεία τα οποία έχουν υποβάλει αίτηση παραχώρησης για το διάστημα μέχρι την εξέταση του αιτήματός τους από την αρμόδια κτηματική υπηρεσία.

Κατά την Αιτιολογική Έκθεση (σελ. 176), με τη ρύθμιση επιδιώκεται, μεταξύ άλλων, η παροχή της δυνατότητας σε ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις και σωματεία να αναπτύξουν επιχειρηματική δραστηριότητα σε αιγιαλό ή παραλία κατά το μεσοδιάστημα μέχρι την ολοκλήρωση της εξέτασης της αίτησής τους, και η ομαλή προσαρμογή στο νέο πλαίσιο κυρώσεων του ν. 5092/2024.

Σχετικά σημειώνεται ότι «(...) τα κοινόχρηστα πράγματα, στα οποία, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 967 του Αστικού Κώδικα, 1 και 5 του αν. ν. 2344/1940 (Α' 154) και 2 του ν. 2971/2001 (Α' 285), περιλαμβάνονται ο αιγιαλός και η παραλία, ανήκουν στη δημόσια κτήση και προορίζονται για την άμεση εξυπηρέτηση δημοσίου σκοπού, ο οποίος συνίσταται στην κοινοχρη-

σία τους. Με το δε άρθρο 970 του Αστικού Κώδικα τίθεται βασικός κανόνας του δημοσίου δικαίου κατά τον οποίο η, επί τη βάσει των κατ' ιδίαν διατάξεων, παραχώρηση από την διοικητική αρχή σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα ιδιαίτερων δικαιωμάτων σε κοινόχρηστα πράγματα, είναι νόμιμη μόνον εάν και εφ' όσον, και μετά την παραχώρηση των εν λόγω δικαιωμάτων, εξακολουθεί να εξυπηρετείται ή τουλάχιστον να μην αναιρείται η κατά τον προορισμό του πράγματος κοινή χρήση αυτού (...). Ο κανόνας αυτός, του κατ' αρχήν επιτρεπτού της παραχώρησης ιδιαίτερων δικαιωμάτων σε κοινόχρηστα πράγματα υπό την προϋπόθεση όμως ότι εξυπηρετείται ή, τουλάχιστον, δεν αναιρείται η κοινή χρήση του πράγματος, σύμφωνα με τον προορισμό του, επαναλαμβάνεται, προκειμένου περί του αιγιαλού και της παραλίας, και στη σχετική ειδική διοικητική νομοθεσία (...). Επίσης, «(...) με τις διατάξεις του άρθρου 24 του Συντάγματος, το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον, έχουν αναχθεί σε αυτοτελώς προστατευόμενα αγαθά. Ουσιώδες μέρος του φυσικού περιβάλλοντος, και δη ευπαθές, είναι τα οικοσυστήματα των ακτών, τα οποία, κατά την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, πρέπει, κατά την έννοια της πιο πάνω συνταγματικής επιταγής, να τελούν υπό ιδιαίτερο καθεστώς, ήπιας διαχείρισεως και αναπτύξεως, εναρμονιζόμενο προς τη συνταγματικώς κατοχυρωμένη αρχή της βιώσιμης αναπτύξεως. Το καθεστώς αυτό αποτελεί συνήθως αντικείμενο ειδικού νόμου, σε κάθε περίπτωση, πάντως, οι ακτές αποτελούν ευθέως αντικείμενο της επιβαλλομένης με το άρθρο 24 του Συντάγματος προστασίας (...)» (βλ. ΣτΕ 645/2015).

Εν προκειμένω παρατηρείται ότι η προτεινόμενη διάταξη είναι περιορισμένης χρονικής ισχύος, εφόσον αφορά συμβάσεις παραχώρησης που συνάπτονται εντός του έτους 2026, ενόψει, ενδεχομένως, της τουριστικής περιόδου και της επείγουσας ανάγκης εξυπηρέτησης του κοινού. Υπό το φως, όμως, της ως άνω συνταγματικώς επιβαλλόμενης προστασίας των ακτών και του κοινόχρηστου χαρακτήρα του αιγιαλού και της παραλίας, παρατηρείται ότι η ισχύς των κυρώσεων για παράνομη κατάληψη αιγιαλού ή παραλίας παύει εφόσον εξοφληθεί το επιβληθέν πρόστιμο, χωρίς να καθίσταται σαφές αν, στο πλαίσιο της αυθαίρετης κατάληψης του αιγιαλού, εκτελέστηκαν επιπλέον τεχνικά έργα ή επεμβάσεις χωρίς τις απαιτούμενες άδειες και ποια η τύχη αυτών (απομάκρυνση, αποξήλωση κ.λπ.), δοθέντος ότι «κάθε είδους τεχνικό έργο που εκτελείται στον αιγιαλό χωρίς την απαιτούμενη από τον νόμο άδεια είναι αυθαίρετο και κατεδαφιστέο, ανεξάρτητα από το σκοπό που τυχόν εξυπηρετεί» (βλ., ενδεικτικά, ΣτΕ 2199/2016) ή αν έχει επέλθει και σε ποιο βαθμό αλλοίωση στη φυσική μορφολογία των ακτών και τα βιολογικά τους στοιχεία από την αυθαίρετη κατάληψη, και αν αυτή αποκαταστάθηκε.

Εξ άλλου, από νομοτεχνικής απόψεως, στο τέταρτο εδάφιο της παρ. 1γ., θα ήταν νοηματικώς αρτιότερο να γίνεται λόγος για περίπτωση εκ νέου αυθαίρετης κατάληψης αιγιαλού ή παραλίας χωρίς σύμβαση παραχώρησης, αντί περίπτωσης δεύτερης παράβασης.

13. Επί του άρθρου 74

Κατά την προτεινόμενη ρύθμιση, στο άρθρο 19 του ν. 5092/2024, περί διοικητικών κυρώσεων, προστίθεται παρ. 7 ως εξής: «7. Επιχειρήσεις με έδρα ή υποκατάστημα κατά τον Σεπτέμβριο του 2023 σε περιοχές που έχουν οριοθετηθεί ως πληγείσες από τις πλημμύρες Σεπτεμβρίου 2023 (Daniel), σύμφωνα με την υπό στοιχεία 20875/Δ.Α.Ε.Φ.Κ.-Κ.Ε/Α325/4.10.2023 κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, Εσωτερικών και Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας «Οριοθέτηση περιοχών και χορήγηση Στεγαστικής Συνδρομής για την αποκατάσταση των ζημιών σε κτήρια από τις πλημμύρες που εκδηλώθηκαν τον Σεπτέμβριο του 2023 σε περιοχές των Περιφερειακών Ενοτήτων: α) Μαγνησίας, Σποράδων, Καρδίτσας, Λάρισας και Τρικάλων, της Περιφέρειας Θεσσαλίας, β) Φθιώτιδας και Εύβοιας, της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και γ) Ανατολικής Αττικής της Περιφέρειας Αττικής» (Β΄ 5813), δύνανται να συμμετέχουν στις διαδικασίες παραχώρησης των άρθρων 10 και 11, κατά περίπτωση, ανεξαρτήτως της τυχόν προηγούμενης επιβολής διοικητικών κυρώσεων, σύμφωνα με το παρόν άρθρο. Στην περίπτωση αυτή, διοικητικές κυρώσεις αποκλεισμού από μελλοντικές διαδικασίες παραχώρησης που έχουν επιβληθεί, παύουν να ισχύουν εφεξής. Ειδικά για το έτος 2026, οι αιτήσεις παραχώρησης του άρθρου 11 από επιχειρήσεις του πρώτου εδαφίου υποβάλλονται οποτεδήποτε στις αρμόδιες Κτηματικές Υπηρεσίες σε έντυπη μορφή».

Κατά την Αιτιολογική Έκθεση, «[μ]ε την αξιολογούμενη ρύθμιση επιδιώκεται παροχή στήριξης σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα που επλήγησαν από την κακοκαιρία «Daniel» που εκδηλώθηκε τον Σεπτέμβριο του 2023, ώστε να μην ανατραπεί ο οικονομικός προγραμματισμός της επιχείρησής τους, λόγω επιβολής διοικητικών κυρώσεων του άρθρου 19 του ν. 5092/2024, και να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν τις σωρευτικές ανάγκες και συνέπειες που προκάλεσε στους ίδιους και τις επιχειρήσεις τους η ανωτέρω φυσική καταστροφή».

Σχετικά παρατηρείται ότι η αιτία επιβολής των κυρώσεων του άρθρου 19 είναι μία πλειάδα παραβάσεων, όπως αυθαίρετη κατασκευή έργου ή διαμόρφωση σε αιγιαλό ή παραλία, αυθαίρετη κατάληψη αιγιαλού ή παραλίας χωρίς σύμβαση παραχώρησης, κατάληψη αιγιαλού ή παραλίας καθ' υπέρβαση της σύμβασης παραχώρησης, μερική ή ολική μεταβίβαση του παραχωρηθέν-

ντος τμήματος αιγιαλού και παραλίας σε τρίτο πρόσωπο, όταν αυτή δεν προβλέπεται στον νόμο ή στη σύμβαση παραχώρησης, παρεμπόδιση της ελεύθερης πρόσβασης του κοινού στη θάλασσα, τον αιγιαλό και την παραλία, παρεμπόδιση του ελεγκτικού έργου οποιουδήποτε φορέα και παράλειψη ανάρτησης της πινακίδας της περ. ε) της παρ. 3 του άρθρου 8.

Για λόγους σεβασμού της συνταγματικώς επιβαλλόμενης προστασίας του περιβάλλοντος, ιδίως δε εν προκειμένω των ακτών και του κοινόχρηστου χαρακτήρα του αιγιαλού και της παραλίας, και στο πλαίσιο της αρχής της ισοσύτητας, θα έπρεπε να τεκμηριώνονται εκάστοτε και περαιτέρω οι οικονομικοκοινωνικοί λόγοι που επιβάλλουν τη στήριξη των εν λόγω επιχειρήσεων με τον προτεινόμενο τρόπο και να εξειδικεύεται, εκάστοτε, σε συνάρτηση με τη φύση και τη σοβαρότητα των παραβάσεων, η συνδρομή των ειδικών κοινωνικών λόγων δημοσίου συμφέροντος που δικαιολογούν τις εισαγόμενες αποκλίσεις.

14. Επί του άρθρου 75

Με τη διάταξη προστίθεται στο άρθρο 23 του ν. 5092/2024, περί μεταβατικών διατάξεων, παρ. 11 ως εξής: «11. Μέχρι την 31η.12.2026, όσες επιχειρήσεις ή σωματεία της παρ. 1 του άρθρου 11 έχουν υποβάλει εμπροθέσμως αίτηση παραχώρησης απλής χρήσης για τμήμα αιγιαλού ή παραλίας, το οποίο ταυτίζεται ή αποτελεί μέρος τμήματος που είχε παραχωρηθεί στις ανωτέρω επιχειρήσεις ή σωματεία δυνάμει σύμβασης παραχώρησης που έληξε εντός του έτους 2025, δύνανται να ασκούν νομίμως εντός του αιτούμενου τμήματος τη δραστηριότητα που προβλεπόταν στη σύμβαση παραχώρησης. (...) Προϋπόθεση για τη δραστηριοποίηση των ανωτέρω επιχειρήσεων ή σωματείων είναι η προηγούμενη προσκόμιση υπεύθυνης δήλωσης στην αρμόδια Κτηματική Υπηρεσία περί της συνδρομής των προϋποθέσεων του πρώτου εδαφίου».

Εν προκειμένω επιδιώκεται η «προσωρινή αποσυμφόρηση των Κτηματικών Υπηρεσιών ως προς την εξέταση των αιτημάτων απευθείας παραχώρησης χρήσης αιγιαλού ή παραλίας ενόψει της τουριστικής περιόδου (...)» (βλ. Αιτιολογική Έκθεση, σελ. 176). Για λόγους εφαρμογής της διάταξης, υπό το φως και του προστατευόμενου και κοινόχρηστου χαρακτήρα του αιγιαλού και της παραλίας, χρήσιμο είναι να διευκρινισθούν οι προϋποθέσεις για την συνδρομή των οποίων προσκομίζει ο ενδιαφερόμενος σχετική υπεύθυνη δήλωση. Περαιτέρω, για τους ίδιους λόγους, πρέπει να διευκρινισθεί το καθεστώς άσκησης, μέχρι την 31.12.2026, της δραστηριότητας η οποία είχε επιτραπεί δυνάμει συμβάσεως παραχώρησης που έληξε, ιδίως ενόψει του ότι μπορεί να μη συναφθεί νέα σύμβαση παραχώρησης (βλ. πέμπτο εδάφιο της

διάταξης, κατά το οποίο «[σ]ε περίπτωση σύναψης νέας σύμβασης παραχώρησης, κατόπιν εξέτασης των δικαιολογητικών της αρχικής αίτησης, ισχύουν οι όροι της νέας σύμβασης»). Η διευκρίνιση των όρων παραχώρησης εν προκειμένω απαιτείται προκειμένου η άσκηση της δραστηριότητας να συνάδει προς το συνταγματικώς διαγεγραμμένο πλαίσιο προστασίας του αιγιαλού και της παραλίας, δοθέντος ότι η παραχώρηση για την άσκηση δραστηριοτήτων συμβατών με τον προορισμό του αιγιαλού και της παραλίας ως κοινοχρήστων πρέπει να γίνεται μεμονωμένα και κατά περίπτωση, μετά από εξατομικευμένη κρίση της Διοίκησης, συνοδευόμενη από τα αναγκαία διαγράμματα, με την οποία τίθενται οι αναγκαίοι όροι και περιορισμοί, λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των υπό παραχώρηση αγαθών.

Με την παρ. 2 της διάταξης αίρονται οι συνέπειες κυρώσεων που επιβλήθηκαν ενόσω εκκρεμούσε η εξέταση αιτήσεων ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων και σωματείων (βλ. Αιτιολογική Έκθεση, σελ. 176). Ειδικότερα προβλέπεται ότι «2. Ειδικά για το έτος 2026, έλεγχοι που διενεργήθηκαν, κατ' εφαρμογή του άρθρου 17 του ν. 5092/2024 σε επιχειρήσεις ή σωματεία της παρ. 1 του άρθρου 11 του ν. 5092/2024 κατά το χρονικό διάστημα από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης παραχώρησης έως την έναρξη ισχύος του παρόντος δεν δύνανται να αποτελέσουν βάση για την επιβολή των κυρώσεων του άρθρου 19 του ν. 5092/2024. Πρόστιμα που επιβλήθηκαν κατόπιν των ελέγχων του πρώτου εδαφίου διαγράφονται και αποφάσεις αποκλεισμού από μελλοντικές διαδικασίες παραχώρησης που εκδόθηκαν για τον ίδιο λόγο παύουν να ισχύουν εφεξής».

Οι αναφερόμενοι στο άρθρο 17 του ν. 5092/2024 έλεγχοι αφορούν την τήρηση του νόμου καθώς και των όρων των συμβάσεων παραχώρησης της απλής χρήσης αιγιαλού και παραλίας. Αρμοδιότητα ελέγχου έχουν οι αρμόδιες κτηματικές υπηρεσίες, οι οικείοι δήμοι, οι ελεγκτικές υπηρεσίες της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε.), της Οικονομικής Αστυνομίας και του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών για τον έλεγχο συναφών φορολογικών παραβάσεων και οι εισαγγελικές αρχές για τον έλεγχο συναφών ποινικών παραβάσεων, όπως και η Ελληνική Αστυνομία. Σε περίπτωση διαπίστωσης, από τα όργανα, παραβάσεων του νόμου, αντίγραφο του πορίσματος - έκθεσης αυτοψίας επιδίδεται στον ευρισκόμενο στον χώρο της αυτοψίας παραβάτη και, αν αυτός είναι άγνωστος ή δεν ανευρίσκεται, αναρτάται ή επικολλάται στις εγκαταστάσεις ή στα κινητά στοιχεία της καταλαμβανόμενης έκτασης και διαβιβάζεται στην Α.Α.Δ.Ε. Μαζί με τα έγγραφα επιδίδεται ή τοιχοκολλάται και πράξη επιβολής προστίμων της παρ. 1 του άρθρου 19 για κάθε παράβαση που διαπιστώνεται. Οι προβλεπόμενες κυρώσεις στο άρθρο 19 είναι χρηματικά πρόστιμα και αποκλεισμός

του παραβάτη από κάθε διαδικασία παραχώρησης αιγιαλού και παραλίας για πέντε (5) ή δέκα (10) έτη μετά από την επιβολή της κύρωσης, όπως και σφράγιση της ταμειακής μηχανής. Αιτία επιβολής των κυρώσεων του άρθρου 19 είναι, όπως αναφέρεται ανωτέρω, παραβάσεις, όπως αυθαίρετη κατασκευή έργου ή διαμόρφωση σε αιγιαλό ή παραλία, αυθαίρετη κατάληψη αιγιαλού ή παραλίας, κατάληψη αιγιαλού ή παραλίας καθ' υπέρβαση της σύμβασης παραχώρησης, παρεμπόδιση της ελεύθερης πρόσβασης του κοινού στη θάλασσα, τον αιγιαλό και την παραλία, παρεμπόδιση του ελεγκτικού έργου οποιουδήποτε φορέα κ.λπ.

Σχετικά παρατηρείται ότι η θέσπιση κυρώσεων στοχεύει στη διαφύλαξη του κοινόχρηστου χαρακτήρα του αιγιαλού και της παραλίας, και την προστασία των παράκτιων οικοσυστημάτων και την άμεση αποκατάστασή τους, δοθείσης της συνταγματικώς επιβαλλόμενης προστασίας τους και του προορισμού τους ως κοινόχρηστων αγαθών. Κατά τούτο δημιουργείται προβληματισμός αν από την ευμενή αυτή μεταχείριση των ως άνω περιπτώσεων, τίγονται τα δικαιώματα τρίτων οι οποίοι, εκ των ανωτέρω παραβάσεων, στερήθηκαν την ελεύθερη και απρόσκοπτη πρόσβαση στην παραλία και τον αιγιαλό, όπως επίσης αν επήλθε αλλοίωση της φυσικής μορφολογίας και των βιοτικών στοιχείων των εν λόγω αγαθών και αν διασφαλίσθηκε η αποκατάστασή τους στην προτέρα κατάσταση.

Εξ άλλου, από νομοτεχνικής απόψεως, παρατηρείται ότι η διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 75 ταυτίζεται σχεδόν κανονιστικά με την παρ. 1β. του άρθρου 11 του ν. 5092/2024, όπως αυτή προστίθεται διά του άρθρου 71 (βλ. ανωτέρω), με τη διαφοροποίηση ότι οι επιχειρήσεις και τα σωματεία του άρθρου 23 του ν. 5092/2024 δύνανται να ασκούν δραστηριότητα απλής παραχώρησης, χωρίς προσδιορισμό του ειδικότερου καθεστώτος της. Το ίδιο παρατηρείται και όσον αφορά την παρ. 2 του άρθρου 75 και την παρ. 1γ. του ν. 5092/2024, όπως αυτή προστίθεται διά του άρθρου 71, με τη διαφοροποίηση ότι στην παρ. 2 του άρθρου 75 δεν προβλέπεται εξόφληση των επιβληθέντων προστίμων. Επίσης, για την εφαρμογή της παρ. 2 του άρθρου 75 χρήσιμη θα ήταν η διευκρίνιση της έννοιας της φράσης «[ε]ιδικά για το έτος 2026», στην αρχή του πρώτου εδαφίου, αν, επί παραδείγματι, αποτελεί χρονικό προσδιορισμό όσον αφορά τη διενέργεια των αναφερόμενων ελέγχων.

15. Επί του άρθρου 76

Με την παρ. 3 της προτεινόμενης διάταξης προστίθενται στην παρ. 13 του άρθρου 196 του ν. 4389/2016 εδάφια, τρίτο και τέταρτο, κατά τα οποία «[13. Στα ακίνητα του Δημοσίου, Ν.Π.Δ.Δ., Ν.Π.Ι.Δ. και δημοσίων επιχειρήσεων που ανήκουν κατά πλειοψηφία στο Ελληνικό Δημόσιο, τα οποία διακατέχο-

νται παρανόμως από τρίτους και μεταβιβάζονται κατά κυριότητα, νομή ή κατοχή στην ΕΤΑΔ, εφαρμόζεται η προβλεπόμενη για την προστασία των δημοσίων κτημάτων νομοθεσία με την άμεση αποβολή των παρανόμως διακατεχόντων αυτά προσώπων και την εφαρμογή εν γένει της σχετικής προστατευτικής για τη δημόσια κτήση νομοθεσίας. Η ΕΤΑΔ καθίσταται από κοινού αρμόδια με τα οριζόμενα στην κείμενη νομοθεσία όργανα για τη διενέργεια κάθε αναγκαίως προς τούτο διοικητικής ή δικαστικής ενέργειας.] Η αληθής έννοια της από κοινού διοικητικής αρμοδιότητας του δεύτερου εδαφίου είναι ότι τα διοικητικά μέτρα προστασίας των ακινήτων του πρώτου εδαφίου, εκδίδονται και εκτελούνται από τα όργανα του δεύτερου εδαφίου κατ' εντολή της ΕΤΑΔ. Εφόσον πρόκειται για ακίνητο το οποίο εξαιρείται από τη μεταβίβαση στην ΕΤΑΔ, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παρ. 4, τα όργανα του δεύτερου εδαφίου δύνανται να εκδίδουν και αυτεπαγγέλτως τα προβλεπόμενα διοικητικά μέτρα προστασίας του ακινήτου».

Κατά την Αιτιολογική Έκθεση (σελ. 178), σκοπός της διάταξης είναι η αποσαφήνιση των αρμοδιοτήτων όσον αφορά την προστασία των αναφερόμενων ακινήτων. Ως προς το τέταρτο εδάφιο παρατηρείται ότι για τα ακίνητα που εξαιρούνται από τη μεταβίβαση στην ΕΤ.Α.Δ. Α.Ε. σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παρ. 4 (προστατευόμενες περιοχές, αρχαιολογικοί χώροι κ.λπ.), των οποίων η αρμοδιότητα διαχείρισης ανήκει σε άλλον φορέα (π.χ., δασικές υπηρεσίες, αποκεντρωμένη διοίκηση, ελεγκτικά όργανα των αρμόδιων υπουργείων), τα αρμόδια όργανα ασκούν τις νόμιμες ελεγκτικές τους αρμοδιότητες. Επομένως, για λόγους εφαρμογής της διάταξης, χρήσιμο θα ήταν να διευκρινισθεί αν η «από κοινού διοικητική αρμοδιότητα» αφορά ακίνητα τα οποία εξαιρούνται από τη μεταβίβαση στην ΕΤΑΔ, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παρ. 4, και τα διαχειρίζεται η ΕΤΑΔ, σύμφωνα με την παρ. 5, και να διαγραφεί η φράση «δύνανται να [εκδίδουν]», δοθέντος ότι πρόκειται περί βασικής αρμοδιότητάς τους.

16. Επί του άρθρου 80

Με την προτεινόμενη διάταξη τροποποιείται ο κρατικός προϋπολογισμός του οικονομικού έτους 2026, όπως εγκρίθηκε με τον ν. 5262/2025, και αυξάνονται κατά 800.000.000 ευρώ οι πιστώσεις του Ειδικού Φορέα 1024-711-0000000 «Γενικές Κρατικές Δαπάνες» του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών.

Ενημερωτικά αναφέρεται ότι ο προϋπολογισμός των εσόδων και εξόδων του κράτους συνιστά ειδική περίπτωση τυπικού νόμου, εφόσον ψηφίζεται από τη Βουλή με διαδικασία διαφορετική από αυτή της ψήφισης των τυπικών νόμων (άρθρο 79 του Συντάγματος), έχει δε, εκ προοιμίου, περιορισμένη

χρονική διάρκεια (ετήσια, κατά την παράγραφο 1 του άρθρου 79 του Συντάγματος, ή διετή, στην περίπτωση ψήφισης του νόμου της παραγράφου 6 του άρθρου 79). Περαιτέρω, κατά το άρθρο 79 παρ. 2 του Συντάγματος, «όλα τα έσοδα και έξοδα του κράτους πρέπει να αναγράφονται στον ετήσιο προϋπολογισμό». Με την εν λόγω διάταξη καθιερώνεται η αρχή της ενότητας του προϋπολογισμού (για τις γενικές αρχές που διέπουν τον προϋπολογισμό βλ., ενδεικτικώς, Απ. Γέροντα, Δημοσιονομικό Δίκαιο, 2005, σελ. 349 επ.), η οποία, όπως γίνεται δεκτό (βλ. Ν. Μπάρμπα, Στοιχεία Δημοσιονομικού Δικαίου, 2008, σελ. 27, Απ. Γέροντα, όπ. π., σελ. 358), γνωρίζει παρεκκλίσεις, προκειμένου ο προϋπολογισμός να ανταποκρίνεται στις ανάγκες λειτουργίας ενός σύγχρονου κράτους. Ειδικότερη περίπτωση παρέκκλισης από τον κανόνα της ενότητας του προϋπολογισμού αποτελεί και η ψήφιση συμπληρωματικού ή διορθωτικού προϋπολογισμού. Έτσι, σύμφωνα με το άρθρο 60 του ν. 4270/2014, «ο Υπουργός Οικονομικών δύναται να υποβάλει στη Βουλή, οποτεδήποτε κατά τη διάρκεια του οικονομικού έτους, πρόταση τροποποίησης των πιστώσεων του ετήσιου Κρατικού Προϋπολογισμού με συμπληρωματικό προϋπολογισμό», κατά δε την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου, ο Υπουργός Οικονομικών υποχρεούται να υποβάλει στη Βουλή συμπληρωματικό προϋπολογισμό εντός του τρέχοντος οικονομικού έτους, «εφόσον συντρέχει μία από τις παρακάτω περιπτώσεις: (α) Αν η τριμηνιαία έκθεση εκτέλεσης του Κρατικού Προϋπολογισμού που υποβάλλεται από τον Υπουργό Οικονομικών καταδεικνύει ότι η Κεντρική Διοίκηση ενδέχεται να υπερβεί το συνολικό ανώτατο όριο δαπανών που εγκρίθηκε από τη Βουλή για το εν λόγω οικονομικό έτος, (β) Αν το αποθεματικό του προϋπολογισμού έχει δεσμευθεί στο σύνολό του και αναμένεται να απαιτηθούν πρόσθετοι πόροι για την κάλυψη απρόβλεπτων δαπανών πριν το τέλος του οικονομικού έτους, (γ) Αν για την κάλυψη των πρόσθετων δαπανών δεν είναι δυνατόν να πραγματοποιηθούν άλλες μεταφορές ή ανακατανομές με την εφαρμογή των κανόνων μεταφοράς πιστώσεων (...), (δ) Αν προκύψουν μείζονες αλλαγές στη σύνθεση του προϋπολογισμού, καθώς οικονομικές ή δημοσιονομικές εξελίξεις απαιτούν σημαντική μείωση των εγκεκριμένων πιστώσεων στον Κρατικό Προϋπολογισμό».

Κατά τα αναφερόμενα στην αιτιολογική έκθεση, ο συμπληρωματικός προϋπολογισμός, ο οποίος υποβάλλεται μετά από τη με ημερομηνία 19-5-2026 σύμφωνη γνώμη του Ελληνικού Δημοσιονομικού Συμβουλίου (κατ' άρθρο 2 παρ. 4 περ. ε' του ν. 4270/2014), εισάγεται κατ' επίκληση της ανωτέρω περίπτωσης γ' του άρθρου 60 παρ. 2 του ν. 4270/2014, δεδομένου ότι οι επιδιωκόμενες παρεμβάσεις, οι οποίες αποσκοπούν «στην αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης, η οποία αποτελεί απόρροια των εντεινόμενων γεωπολιτικών

κρίσεων των τελευταίων ετών και συνεπιφέρει πολυδιάστατες οικονομικές και δημοσιονομικές επιπτώσεις, με κυριότερη την αύξηση των τιμών αγαθών και υπηρεσιών και των εν γένει δαπανών ενέργειας (...), δεν είναι εφικτό να πραγματοποιηθούν στο σύνολό τους με άλλες μεταφορές ή ανακατανομές πιστώσεων, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 71 του ν. 4270/2014».

17. Επί του άρθρου 84

Με την παράγραφο 1 ορίζεται ότι «[γ]ια το οικονομικό έτος 2026, ο προϋπολογισμός του Υπουργείου Εσωτερικών ενισχύεται με το ποσό των είκοσι εκατομμυρίων (20.000.000) ευρώ, μέσω μεταφοράς πιστώσεων από τις Γενικές Κρατικές Δαπάνες του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών. Η εν λόγω πίστωση διατίθεται ως ισόποση επιχορήγηση προς τον Ενιαίο Διαβαθμιακό Σύνδεσμο Νομού Αττικής (Ε.Δ.Σ.Ν.Α.), με αποκλειστικό σκοπό την εξόφληση των εκκρεμών και ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων του προς τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) α΄ βαθμού της Περιφέρειας Αττικής. Ο Ε.Δ.Σ.Ν.Α. υποχρεούται να προβεί αμελλητί στην εκκαθάριση των ως άνω οφειλών. Οι δικαιούχοι Ο.Τ.Α. α΄ βαθμού οφείλουν, εντός αποκλειστικής προθεσμίας τριάντα (30) ημερών από την είσπραξη των ποσών που τους αναλογούν, να εξοφλήσουν κατά προτεραιότητα ληξιπρόθεσμες οφειλές τους προς τρίτους και ακολούθως να αποπληρώσουν οφειλές τους προς τη Φορολογική Διοίκηση και τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης». Παρατηρείται ότι από την αιτιολογική έκθεση της ως άνω ρύθμισης δεν προκύπτει ο λόγος για τον οποίο οι οφειλές των ως άνω Ο.Τ.Α. προς τρίτους (ιδιώτες) εξοφλούνται κατά προτεραιότητα σε σχέση με τις οφειλές τους προς τη Φορολογική Διοίκηση και τους Φορείς Κοινωνικής Ασφάλισης.

18. Επί του άρθρου 87

Με την παράγραφο 2 ορίζεται ότι, «[κ]ατά την πρώτη εφαρμογή της διαδικασίας πλήρωσης των θέσεων Υποδιοικητών της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων, η πλήρωση των θέσεων ολοκληρώνεται ταυτόχρονα για το σύνολο των προκηρυσσόμενων θέσεων. Κάθε ενδιαφερόμενος υποψήφιος δύναται να υποβάλει αίτηση υποψηφιότητας αποκλειστικά για μία (1) εκ των τεσσάρων (4) προκηρυσσόμενων θέσεων Υποδιοικητή. Υποβολή περισσότερων αιτήσεων συνεπάγεται τον αποκλεισμό του υποψηφίου». Παρατηρείται ότι από την αιτιολογική έκθεση της ως άνω ρύθμισης δεν προκύπτει ο λόγος για τον οποίο δεν επιτρέπεται η υποβολή υποψηφιότητας για περισσότερες της μίας θέσεις Υποδιοικητή, και μάλιστα, επί ποινή αποκλεισμού της υποψηφιότητας για όλες τις θέσεις.

19. Επί του άρθρου 94

Με την παράγραφο 1 τροποποιείται το άρθρο 5Α του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ν. 4172/2013).

Στην τροποποιούμενη παράγραφο 3 η αναφορά σε «Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας (Κ.Φ.Ε., ν. 5104/2024, Α' 58)» πρέπει να τεθεί ορθά ως εξής: «Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας (Κ.Φ.Δ., ν. 5104/2024, Α' 58)».

Επίσης, στην παράγραφο 9 η αναφορά σε «κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Ανάπτυξης και Επενδύσεων» θα ήταν ορθό να τεθεί επικαιροποιημένη ως «κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, και Ανάπτυξης».

20. Επί του άρθρου 96

Με την παράγραφο 1 τροποποιείται η παράγραφος 9 του άρθρου 42 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ν. 4172/2013), η οποία ορίζει ότι «[τ]ο εισόδημα που προκύπτει από τη συμμετοχή φυσικών προσώπων, μελών της ομάδας του Διαχειριστή, σε πρόσθετη απόδοση του Αμοιβαίου Κεφαλαίου Επιχειρηματικών Συμμετοχών (Α.Κ.Ε.Σ.) φορολογείται ως εισόδημα από υπεραξία μεταβίβασης κεφαλαίου», διά της προσθήκης νέου εδαφίου, σύμφωνα με το οποίο «[ο]μοίως φορολογείται και το εισόδημα που προκύπτει από πρόσθετη απόδοση και καταβάλλεται, βάσει συμβατικού δικαιώματος, στους εργαζόμενους νομικών προσώπων εγκατεστημένων στην Ελλάδα που παρέχουν υπηρεσίες σε συνδεδεμένους (...) διαχειριστές οργανισμών εναλλακτικών επενδύσεων εγκατεστημένους σε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (...) ή αντίστοιχους διαχειριστές οργανισμών επενδύσεων εγκατεστημένους σε τρίτα κράτη (...)».

Κατά την αιτιολογική έκθεση, η «αναφορά σε καταβολή "βάσει συμβατικού δικαιώματος" καλύπτει εργαζομένους με σχέση εξαρτημένης εργασίας». Εν προκειμένω, δεν είναι σαφές αν η προϋπόθεση της καταβολής «βάσει συμβατικού δικαιώματος» καλύπτεται απλώς και μόνο όταν ο δικαιούχος συνδέεται με σχέση εξαρτημένης εργασίας με το καταβάλλον την αμοιβή πρόσθετης απόδοσης νομικό πρόσωπο ή πρέπει, επιπροσθέτως, οι όροι καταβολής της αμοιβής αυτής, μεταξύ των οποίων και το ελάχιστο «προκαθορισμένο όριο απόδοσης ("hurdle rate")», όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση, να αποτυπώνονται στην οικεία σύμβαση εξαρτημένης εργασίας. Εφόσον ισχύει το πρώτο, θα ήταν ακριβέστερο η ρύθμιση να τεθεί ως εξής: «Ομοίως φορολογείται και το εισόδημα που προκύπτει από πρόσθετη απόδοση και καταβάλλεται σε εργαζομένους με σχέση εξαρτημένης εργασίας σε νομικά πρόσωπα εγκατεστημένα στην Ελλάδα (...)».

Πέραν αυτού, παρατηρείται ότι τέτοια προϋπόθεση δεν τίθεται από την υφιστάμενη διάταξη για τη συμμετοχή φυσικών προσώπων σε πρόσθετη από-

δοση ημεδαπών Αμοιβαίων Κεφαλαίων Επιχειρηματικών Συμμετοχών.

Περαιτέρω, με την παράγραφο 2 τροποποιείται το άρθρο 43 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος και, μεταξύ άλλων, ορίζεται ότι, υπό προϋποθέσεις, οι ως άνω δικαιούχοι εισοδήματος από πρόσθετη απόδοση, οι οποίοι μεταφέρουν τη φορολογική τους κατοικία στην Ελλάδα κατ' εφαρμογή του άρθρου 5Γ του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος, φορολογούνται για το εισόδημα αυτό με συντελεστή 5%, καθώς και ότι, αν το εισόδημα αυτό «αφορά χρονικό διάστημα πριν από τη μεταφορά της φορολογικής κατοικίας του φυσικού προσώπου στην Ελλάδα και πριν από την έναρξη της εργασιακής του σχέσης με το νομικό πρόσωπο που είναι εγκατεστημένο στην Ελλάδα, το μέρος του εισοδήματος που αναλογεί στο εν λόγω χρονικό διάστημα δεν υπόκειται σε φόρο στην Ελλάδα». Παρατηρείται, σχετικά, ότι, για λόγους ισοσύτητας, η ως άνω ρύθμιση πρέπει να ενταχθεί νομοτεχνικά στο άρθρο 5Γ του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος, ώστε να καταλαμβάνει το σύνολο των προσώπων που υπάγονται στις διατάξεις του άρθρου αυτού για το τυχόν εισόδημά τους πριν από τη μεταφορά της φορολογικής κατοικίας τους στην Ελλάδα και την ανάληψη στην Ελλάδα μισθωτής απασχόλησης ή την έναρξη άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας.

21. Επί του άρθρου 97

Με την παράγραφο 1 ορίζεται, μεταξύ άλλων, ότι στους αλλοδαπούς Οργανισμούς Εναλλακτικών Επενδύσεων («ΟΕΕ») εφαρμόζεται η περ. β' της παραγράφου 21 του άρθρου 7 του ν. 2992/2002, η οποία έχει ως εξής: «β) Τα Α.Κ.Ε.Σ. δεν είναι υποκείμενα οποιουδήποτε φόρου. Η φορολόγηση των μεριδιούχων Α.Κ.Ε.Σ. για το κάθε μορφής εισόδημα που αποκτούν από την ιδιότητα αυτή γίνεται στο πρόσωπό τους ως εξ' αδιαιρέτου συγκυριών, κοινωνιών και γενικά συνδικαιούχων των περιουσιακών στοιχείων που απαρτίζουν το Α.Κ.Ε.Σ.. Η μεταβίβαση ή άλλη συναλλαγή επί μεριδίων Α.Κ.Ε.Σ. εξομοιώνεται φορολογικά με την αντίστοιχη συναλλαγή επί του αναλογούντος εξ' αδιαιρέτου μεριδίου των κατ' ιδίαν περιουσιακών στοιχείων που απαρτίζουν το Α.Κ.Ε.Σ.».

Από τη διατύπωση των προτεινόμενων διατάξεων δεν είναι σαφές αν επί αλλοδαπών ΟΕΕ θα τυγχάνει εφαρμογής μόνο το πρώτο εδάφιο της ως άνω περίπτωσης β' ή θα εφαρμόζονται και οι υπόλοιπες ρυθμίσεις της για τους μεριδιούχους αλλοδαπών ΟΕΕ που είναι φορολογικοί κάτοικοι Ελλάδας.

Περαιτέρω, με το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 3 ορίζεται ότι «[δ]εν εφαρμόζονται οι παρ. 3 και 4 του άρθρου 4 του Κ.Φ.Ε. αποκλειστικά και μόνο για τις δραστηριότητες ως ΟΕΕ της ΕΕ και αντίστοιχοι οργανισμοί επενδύσεων». Η ρύθμιση χρήζει αναδιατύπωσης, καθώς παρουσιάζει συντακτικές ατέλειες και νοηματική ασάφεια.

22. Επί του άρθρου 110

Δοθέντος ότι, στο άρθρο 3 του π.δ. 8/2004, η «Ανώτατη Υγειονομική Επιτροπή της Αεροπορίας» αντικαθίσταται από τη φράση «Το Πιστοποιημένο AMC», κατ' ανάλογο τρόπο πρέπει στην παράγραφο 3 η φράση «γνωμοδότησης της Επιτροπής», να αντικατασταθεί από τη φράση «γνωμοδότησης του πιστοποιημένου AMC».

23. Επί του άρθρου 116

Με το άρθρο 116 εισάγεται ρύθμιση σύμφωνα με την οποία, «[σ]ε συμβάσεις έργων άνω των εκατό εκατομμυρίων (100.000.000) ευρώ, συμπεριλαμβανομένου του Φόρου Προστιθέμενης Αξίας, που χρηματοδοτούνται από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και έχουν ήδη συμβασιοποιηθεί κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος, η Προϊσταμένη Αρχή δύναται, με αιτιολογημένη απόφασή της, η οποία κοινοποιείται στον ανάδοχο εντός τριών (3) ημερών από την έκδοσή της, με την επιφύλαξη του ενωσιακού δικαίου και για λόγους δημοσίου συμφέροντος που συνδέονται αποκλειστικά με την επίτευξη των οροσήμων του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΕΣΑΑ), να προβαίνει σε σύντμηση ή τροποποίηση των εγκεκριμένων τμηματικών προθεσμιών ή της συνολικής προθεσμίας του έργου», και ρυθμίζονται οι ειδικότερες προϋποθέσεις για την εφαρμογή της διάταξης». Συναφώς, παρατηρείται ότι η προτεινόμενη διάταξη χρήζει διατύπωσης γνώμης από την Ε.Α.ΔΗ.ΣΥ., δυνάμει του άρθρου 347 παρ. 2 περ. γ' του ν. 4412/2016, σύμφωνα με το οποίο η Ε.Α.ΔΗ.ΣΥ. «[γ]νωμοδοτεί για τη νομιμότητα κάθε διάταξης σχεδίου νόμου ή κανονιστικής πράξης που αφορά στις δημόσιες συμβάσεις. Τα αρμόδια όργανα οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη τη γνώμη της Αρχής».

24. Επί του άρθρου 117

Με το άρθρο 117 τροποποιείται το άρθρο 124 του ν. 5209/2025 και ορίζεται ότι «[η] σύναψη των συμβάσεων εργασίας Ιδιωτικού Δικαίου Ορισμένου Χρόνου, σύμφωνα με την παρ. 13 του άρθρου 25 του ν. 5049/2023 (Α' 152), δύναται να ολοκληρωθεί έως την 31η Δεκεμβρίου 2026. Συμβάσεις Ιδιωτικού Δικαίου Ορισμένου Χρόνου που έχουν συναφθεί δυνάμει της ως άνω διάταξης και είναι ενεργές κατά την 31η Ιουλίου 2026, παρατείνονται αυτοδικαίως από τη λήξη τους για χρονικό διάστημα οκτώ (8) μηνών. Οι παρατάσεις κατ' εφαρμογή του παρόντος δεν μεταβάλλουν τον χαρακτήρα της σχέσης εργασίας βάσει της οποίας προσλήφθηκαν οι απασχολούμενοι στις θέσεις αυτές και δεν προσμετρώνται στο ανώτατο χρονικό διάστημα των είκοσι τεσσάρων (24) μηνών, κατά την έννοια των άρθρων 5, 6 και 7 του π.δ. 164/2004».

Ως προς τα ανωτέρω, σημειώνεται ότι με το π.δ. 164/2004 προσαρμόστηκε η ελληνική νομοθεσία προς τις διατάξεις της Οδηγίας 1999/70/EK του Συμβουλίου της 28.6.1999, σχετικά με τη συμφωνία πλαίσιο για την εργασία ορισμένου χρόνου που έχει συναφθεί μεταξύ των διεπαγγελματικών οργανώσεων γενικού χαρακτήρα CES, UNICE και CEEP (E.E.L. 175/10.7.1999), όσον αφορά στο προσωπικό του Δημοσίου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα, υπό το φως της εφαρμογής της αρχής της μη διάκρισης της εργασίας ορισμένου χρόνου σε σχέση με την εργασία αορίστου χρόνου, και της αποτροπής τυχόν κατάχρησης από τη χρησιμοποίηση διαδοχικών συμβάσεων ή σχέσεων εργασίας ορισμένου χρόνου (άρθρο 1 του π.δ/τος 164/2004). Η Οδηγία στοχεύει στην «αποτροπή της κατάχρησης σύναψης διαδοχικών συμβάσεων ή σχέσεων εργασίας ορισμένου χρόνου με την λήψη από τα κράτη μέλη, όταν δεν υπάρχουν ισοδύναμα μέτρα για την πρόληψη των καταχρήσεων, συγκεκριμένων μέτρων προσαρμογής (ρήτρα 5 του παραρτήματος αυτής) (...)» (ΑΠ 196/2021). Κατά τη ρήτρα 5 της συμφωνίας πλαισίου για την εργασία ορισμένου χρόνου, η οποία προσαρτάται στο παράρτημα της Οδηγίας, τα κράτη μέλη θεσπίζουν ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα μέτρα: «(α) αντικειμενικούς λόγους που να δικαιολογούν την ανανέωση [διαδοχικών συμβάσεων ή σχέσεων εργασίας ορισμένου χρόνου] (β) τη μέγιστη συνολική διάρκεια διαδοχικών συμβάσεων ή σχέσεων ορισμένου χρόνου (γ) τον αριθμό των ανανεώσεων τέτοιων συμβάσεων ή σχέσεων εργασίας». Επίσης, τα κράτη-μέλη «(...) καθορίζουν, όταν χρειάζεται, υπό ποιες συνθήκες οι συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου θεωρούνται "διαδοχικές" και χαρακτηρίζονται συμβάσεις ή σχέσεις αορίστου χρόνου». Ο εθνικός νομοθέτης έλαβε συγκεκριμένα μέτρα προσαρμογής και έχει εξειδικεύσει τις εν λόγω συνθήκες με τα π.δ. 81/2003 και 164/2004 (βλ. ΑΠ 310/2011). Το π.δ. 164/2004 επιτρέπει, κατ' εξαίρεση, την κατάρτιση διαδοχικών συμβάσεων, όταν αυτή δικαιολογείται από αντικειμενικούς λόγους (βλ. άρθρο 5), ορίζοντας, περαιτέρω, ως ανώτατο επιτρεπόμενο αριθμό συμβάσεων τις τρεις, και τους 24 μήνες ως συνολικό χρόνο διάρκειας απασχόλησης (άρθρο 6 παρ. 1). Εξ άλλου, επιτρέπει την υπέρβαση της ανώτατης διάρκειας αποκλειστικά ως προς περιπτώσεις ειδικών, ως προς τη φύση και το είδος της εργασίας τους, κατηγοριών εργαζομένων «που προβλέπονται από την κείμενη νομοθεσία, όπως, ιδίως, διευθυντικά στελέχη, εργαζόμενοι που προσλαμβάνονται στο πλαίσιο συγκεκριμένου ερευνητικού ή οιουδήποτε επιδοτούμενου ή χρηματοδοτούμενου προγράμματος, εργαζόμενοι που προσλαμβάνονται για την πραγματοποίηση έργου σχετικού με την εκπλήρωση υποχρεώσεων που απορρέουν από συμβάσεις με διεθνείς οργανισμούς» (άρθρο 6 παρ. 2).

Εν προκειμένω, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι υποχρεώσεις που απορρέουν για τα κράτη μέλη από τη ρήτρα 5 της ανωτέρω συμφωνίας πλαισίου παραβιάζονται με τη διατήρηση σε ισχύ παρεκκλίσεων από τα μέτρα που αποσκοπούν στην πρόληψη της κατάχρησης των διαδοχικών συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου (υπόθεση C-238/14). Σημειώνεται, επίσης, ότι δεν επιτρέπεται η χρησιμοποίηση διαδοχικών συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου με μόνο δικαιολογητικό λόγο τη θέσπισή τους από μία γενικού περιεχομένου νομοθετική ή κανονιστική διάταξη (βλ., συναφώς, υποθέσεις C-364/07, C-378/07 έως 380/07, C-162/08 έως 164/08 και C-519/08). Εξ άλλου, η έννοια «διαδοχικές συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου» καλύπτει και την αυτοδίκαιη παράταση των συμβάσεων δυνάμει ρητών εθνικών διατάξεων (ρήτρα 1 και ρήτρα 5 σημ. 2 της ανωτέρω συμφωνίας πλαισίου). Σε περίπτωση καταχρηστικής χρήσης των διαδοχικών συμβάσεων, εναπόκειται στα αρμόδια εθνικά δικαστήρια η ερμηνεία και η εφαρμογή κρίσιμων διατάξεων του εσωτερικού δικαίου, ως μέτρου που παρέχει αποτελεσματικές και ισοδύναμες εγγυήσεις προστασίας, ώστε να επιβάλλεται η προσήκουσα κύρωση για την κατάχρηση, και να εξαλειφθούν οι συνέπειες της εν λόγω παραβίασης του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (βλ. C-760/18 και ΑΠ 104/2022 και ΜΠρΛασ 266/2021).

Υπό το φως των ανωτέρω, πρέπει να ληφθούν υπόψη οι ενωσιακές ρυθμίσεις, όπως έχουν ερμηνευθεί και από τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

25. Επί του άρθρου 118

Σύμφωνα με το άρθρο 118, «[σ]το άρθρο 83 του ν. 5264/2025 (Α΄ 239), περί παρατάσεων προθεσμιών του μεταβατικού πλαισίου των Μητρώων Μελετητικών Επιχειρήσεων Δημόσιων και Ιδιωτικών Έργων και Εργοληπτικών Επιχειρήσεων Δημοσίων Έργων, προστίθεται παρ. 5 ως εξής: "5. Οι προθεσμίες: α) των παρ. 1 έως 4 του παρόντος και β) του δευτέρου εδαφίου της παρ. 1 του άρθρου 39, των περ. α) και β) της παρ. 4 του άρθρου 59 και του τρίτου εδαφίου της παρ. 1 του άρθρου 65 του π.δ. 71/2019 (Α΄ 112) δύναται να παρατείνονται με απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών"».

Επισημαίνεται ότι, κατά την έννοια του άρθρου 43 παρ. 2 εδάφιο β΄ του Συντάγματος, επιτρέπεται να ορίζονται, με ειδική και ορισμένη εξουσιοδότηση, ως φορείς άσκησης κανονιστικής αρμοδιότητας, εκτός από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, και άλλα όργανα της διοίκησης, εφόσον πρόκειται για «ειδικότερα θέματα ή θέματα με τοπικό ενδιαφέρον ή με χαρακτήρα τεχνικό ή λεπτομερειακό». Επισημαίνεται, εξ άλλου, ότι η ευρύτητα της εξουσιοδότησης, της οποίας το περιεχόμενο είναι ορισμένο, ουδόλως επηρεάζει το

κύρος της (βλ. ΣτΕ Ολομ. 1210/2010, 941/2008, 2304/1995 κ.ά.). Ως ειδικότερα θέματα θεωρούνται εκείνα «τα οποία αποτελούν, κατά το περιεχόμενό τους και σε σχέση προς την ουσιαστική ρύθμιση που περιέχεται στο νομοθετικό κείμενο, μερικότερη περίπτωση ορισμένου θέματος που αποτελεί το αντικείμενο της νομοθετικής ρύθμισης. Απαιτείται, επομένως, στην περίπτωση αυτή, να περιέχει το νομοθετικό κείμενο όχι απλώς τον καθ' ύλη προσδιορισμό του αντικειμένου της εξουσιοδότησης αλλά, επί πλέον, και την ουσιαστική ρύθμισή του, έστω και σε γενικό, ορισμένο, όμως, πλαίσιο σύμφωνα προς το οποίο θα ενεργήσει η Διοίκηση προκειμένου να ρυθμίσει τα μερικότερα θέματα» (βλ. ΣτΕ Ολομ. 1210/2010, 3013/2014, 775, 2150, 2148, 2090/2015, 1804/2017, κ.ά.).

Στο πλαίσιο αυτό, προκειμένου η εν λόγω εξουσιοδότηση να είναι αρκούντως ειδική και ορισμένη πρέπει στην προτεινόμενη εξουσιοδοτική διάταξη να οριστεί ρητά και το ανώτατο χρονικό εύρος εκάστης παράτασης.

26. Επί του άρθρου 121

Στη διάταξη που φέρει τον τίτλο «Διόρθωση τοπογραφικού διαγράμματος για την παραχώρηση χρήσης του κλειστού γηπέδου καλαθοσφαίρισης «Σταδίου Ειρήνης και Φιλίας» - Αντικατάσταση Παραρτήματος Ι άρθρου 163 ν. 5224/2025» ορίζεται ότι «[σ]το άρθρο 163 του ν. 5224/2025 (Α' 142), περί παραχώρησης χρήσης του κλειστού γηπέδου καλαθοσφαίρισης «Σταδίου Ειρήνης και Φιλίας», αντικαθίσταται το τοπογραφικό διάγραμμα με το συνημμένο Παράρτημα Ι, που αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του παρόντος νόμου».

Ερωτάται αν, για λόγους ακριβολογίας, το Παράρτημα Ι του ν. 5224/2025 αντικαθίσταται από το, συνημμένο στο παρόν ως Παράρτημα Ι, τοπογραφικό διάγραμμα, και το αναφερόμενο στο άρθρο 163 του ν. 5224/2025 διάγραμμα του Παραρτήματος Ι αντικαθίσταται από το συνημμένο στο παρόν διάγραμμα, οπότε πρέπει στο στοιχ. δ) της παρ. 1 του άρθρου 163 του ν. 5224/2025 να αναφέρονται τα στοιχεία του νέου από Απριλίου 2026 διαγράμματος. Επιπλέον, σημειώνεται ότι το διάγραμμα πρέπει να αποτυπώνει με ακρίβεια τις παραχωρούμενες εκτάσεις και τις επιτρεπόμενες χρήσεις, και ότι οι διορθώσεις πρέπει να τίθενται εντός του νόμιμου χωροταξικού πλαισίου. Υπό το φως των ανωτέρω, χρήσιμη θα ήταν αναλυτικότερη επεξήγηση της διόρθωσης που χωρεί εν προκειμένω.

27. Επί του άρθρου 127

Σύμφωνα με την παράγραφο 5 του άρθρου 127, το Μέρος Β΄ του νομοσχεδίου τίθεται σε ισχύ την 1.1.2017, με την εξαίρεση συγκεκριμένων άρθρων. Συναφώς επισημαίνεται ότι, για λόγους ασφάλειας δικαίου, θα μπορούσαν να ενταχθούν στις εξαιρέσεις και τα άρθρα 35 (εκ νέου υπολογισμός επιδόματος αναπηρίας από 1.1.2023) και 37 (ετήσια αύξηση συντάξεων συγκεκριμένων προσώπων από 1.1.2024), δοθέντος ότι περιέχουν διαφορετική ημερομηνία έναρξης εφαρμογής.

Αθήνα, 23 Ιουνίου 2026

Οι Εισηγητές
Δάφνη Ακουμιανάκη
Κωνσταντίνος Δεληκωστόπουλος
Αθανασία Διονυσοπούλου
Αν. Καθηγήτρια της Νομικής Σχολής
του Πανεπιστημίου Αθηνών
Γεωργία Μακροπούλου
Επιστημονικοί Συνεργάτες
Γεώργιος Φωτόπουλος
Ειδικός Επιστημονικός Συνεργάτης

Ο Προϊστάμενος του Α΄ Τμήματος
Νομοτεχνικής Επεξεργασίας
Ξενοφών Παπαρρηγόπουλος
Ομότιμος Καθηγητής
του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Ο Προϊστάμενος της Β΄ Διεύθυνσης
Επιστημονικών Μελετών
Αστέρης Πλιάκος
Ομότιμος Καθηγητής του
Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών

Ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου
Κώστας Μαυριάς
Ομότιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών